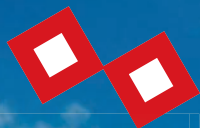

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **112**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

7-8

SRPANJ
KOLOVOZ
2020

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.hps.hr
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured HPS-a
tel. 01/48-23-624
tel. 01/48-24-142
uredhps@hps.hr

Uredništvo

Adresa elektroničke pošte
za zaprimanje članaka,
vijesti i ilustracija:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisak

Kerschhoffset d.o.o.
Ježdovec

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
alan.caplar@hps.hr

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Ivan Hapač
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Bibliografija

Stari brojevi časopisa u PDF formatu i bibliografski pretraživač sadržaja svih dosad izdanih brojeva dostupni su na web stranici HPS-a www.hps.hr

Suradnja u časopisu

Časopis objavljuje sve vrste članaka i vijesti zanimljivih za planinare. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati elektroničkom poštom ili putem web-servisa za velike datoteke. Slike treba slati u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ne unutar Word dokumenata. Uredništvo zadržava pravo redakture, lekture i korekture tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza.

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, također uz poziv na pretplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu na listiću za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na tom listiću možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili putem web obrasca javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (uredhps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142).

Časopis se distribuira poštom, na osobnu adresu pretplatnika.

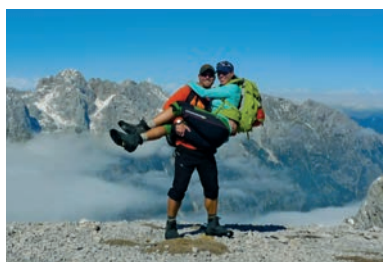
Godišnja pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini pretplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za pretplatu, a pretplatnicima pravnim osobama računi.

316 Planina Dinara –
uskoro park prirode

325 Striževo iznad Baćinskih jezera

339 Planinarenje u paru

348 O obnovi starog Hirčeva skloništa
na Bijelim stijenama

Sadržaj

Članci

**316 Planina Dinara – uskoro
park prirode**

Alan Čaplar

**321 Markiranom stazom uz
rijeku Slunječicu**

Faruk Islamović

**325 Striževo iznad
Baćinskih jezera**

Josip Čupić

**329 Skuta (2532 m) u
Kamniško-Savinjskim
Alpama**

Dean Jurčić

**335 Dvije akcije nesuđenoga
gorskog spašavatelja**

Zvonko Trdić

339 Planinarenje u paru

Dejan Jakšić

**342 Na vrhovima Svilaje,
Kijevskog Kozjaka i Dinare**

Željko Brdal i Mirela Čokešić

**348 O obnovi starog Hirčeva
skloništa na Bijelim
stijenama**

Zvonko Trdić

**350 Ljekarnik Franjo Schwartz
– povjerenik HPD-a u
Samoboru**

Zrinka Kušer

Rubrike

355 Nova izdanja: Boris Čujić: Zlatne
godine

356 In memoriam: Mijo Šoš, Milan
Vujnović, Preminuo velikan
slovenskog alpinizma Tone Škarja

Tema broja

Planina Dinara –
uskoro park prirode

Naslovnica

Put prema vrhu Dinare
(Samar), foto: Alan Čaplar

358 Planinarski putovi:

Kako je nastala nova
planinarska obilaznica
Samoborskim
vrhovima

360 Vijesti: Sredstva za
obnovu, održavanje i
izgradnju planinarskih
objekata, Na
Kamenitovcu otvorena
Poučna staza Bilogora,
Izborna skupština PD-a
Psunj na otvorenom,
U Svetvinčentu
predstavljena knjiga
»Planinarenje na
slijepo«

Planina Dinara – uskoro park prirode

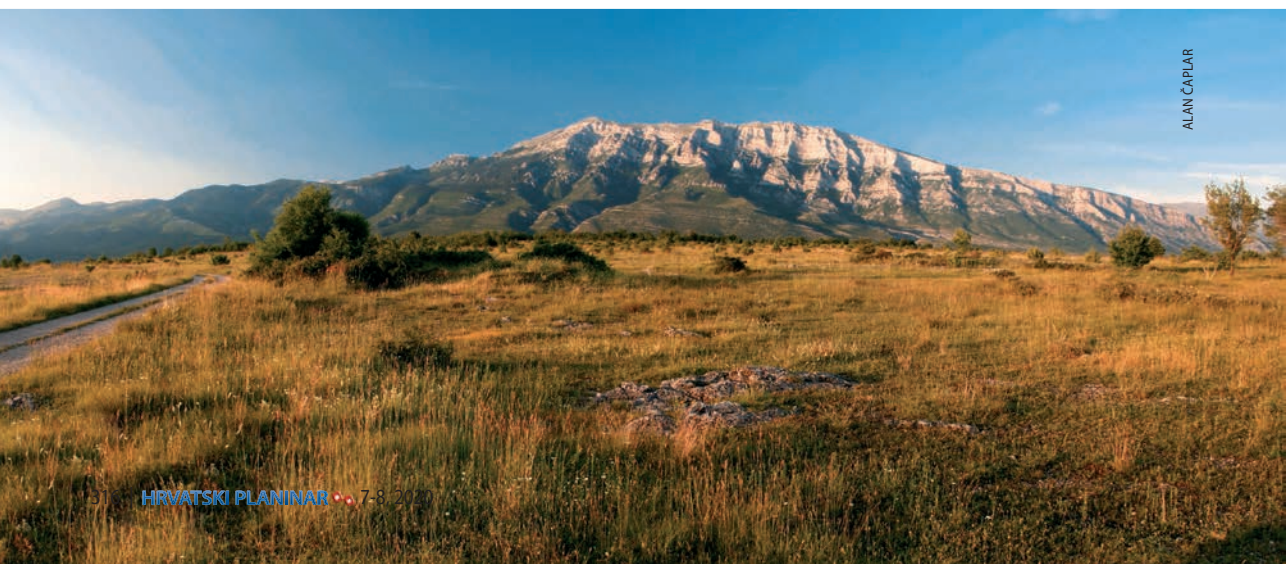
Međunarodni dan bioraznolikosti i Dan zaštite prirode u RH obilježeni predstavljanjem Parka prirode Dinara i usponom na najviši vrh Hrvatske

Alan Čaplar, Zagreb

U povodu Međunarodnog dana bioraznolikosti i Dana zaštite prirode u Republici Hrvatskoj 22. i 23. svibnja u Kninu i na Dinari održani su javno predstavljanje Zakona o proglašavanju Parka prirode »Dinara« te uspon na najviši vrh Hrvatske, visok 1831 metar. Naime, skorim prihvaćanjem spomenutog zakona to bi područje trebalo postati dvanaesti park prirode u Republici Hrvatskoj. Parkom prirode »Dinara« predviđa se zaštititi površina od 63.052 hektara na području Šibensko-kninske i Splitsko-dalmatinske županije. Na temelju opsežnih stručnih istraživanja i elaborata zaštititi će se najveći dio masiva Dinare (Dinara, Troglav i Kamešnica), uključujući izvorišni dio i gornji tok rijeke Cetine te krška polja uz Cetinu: Hrvatačko, Paško i Vrličko.

Hrvatski je planinarski savez među prvima, odmah nakon Domovinskog rata, počeo isticati prirodne vrijednosti Dinare i nužnost odgovarajuće zaštite toga velikog i nadasve zanimljivog planinskog prostora. Istovremeno, hrvatski planinari prionuli su uređenju planinarskih

putova i planinarskih objekata, koji omogućuju sigurno kretanje cijelom Dinarom i boravak na njoj. U okviru inicijative za proglašenje Parka prirode »Dinara« HPS je za potrebe Ministarstva zaštite okoliša i energetike pripremio i opsežan elaborat pod naslovom »Planinarstvo na planini Dinari i uloga planinara u vrednovanju i očuvanju biološke raznolikosti Dinare«. U njemu je posebno istaknuto da zahvaljujući angažmanu brojnih planinarskih udruga članica HPS-a planinarska infrastruktura na Dinari danas omogućuje zainteresiranim planinarima da obilazeći planinu otkriju mnoge prirodne ljepote, dožive nove vidike i upoznaju skrivene kutke u planini i njenom podnožju te kulturno-povijesne znamenitosti važne za razumijevanje hrvatske prošlosti. Upravo je radi popularizacije Dinare HPS s planinarskim društvima Dinara iz Knina i Sinjal 1831 iz Kijeva nedugo nakon oslobođenja Dinare započeo organizirati skupni uspon na njezin vrh, a 2004. na Dinari je održan Dan hrvatskih planinara s više od tisuću sudionika. U Hrvatsku planinarsku obilaznicu (HPO) najviši

ALAN ČAPLAR

Na vrhu Dinare 23. svibnja 2020.

vrh Dinare uvršten je kao obvezna kontrolna točka za stjecanje drugog stupnja priznanja (srebrne značke). Svi planinarski putovi obilježeni su standardnim planinarskim oznakama. Put preko Dinare sastavni je dio bijele linije međunarodnoga dužinskog planinarskog puta Via Dinarica.

S prirodoslovnog je gledišta važno istaknuti da je Dinara stanište više od 1000 biljnih vrsta, od toga 75 nacionalnih endema, a poznato je više od 20 endemskih vrsta životinja. Dinarski je krš fenomen prepoznat na međunarodnoj razini i obuhvaća mnogo šire područje, a dobio je ime upravo po Dinari, kao tipskom lokalitetu. To je najvrjednija prirodna krška cjelina na svijetu, s naslagama debljim od osam kilometara te izrazito razvijenim krškim poljima, koja objedinjavaju sve krške pojave.

U svojem obraćanju na javnom savjetovanju o proglašenju parka prirode »Dinara« u Kninu 22. svibnja ministar zaštite okoliša i energetike Tomislav Čorić i njegovi suradnici posebno su istaknuli ulogu HPS-a u vrednovanju, popularizaciji i očuvanju prirodnih vrijednosti Dinare.

Najatraktivniji dio obilježavanja Međunarodnog dana bioraznolikosti i Dana zaštite prirode u Republici Hrvatskoj bio je organizirani planinarski uspon na vrh Dinare. Organizatori uspona na najviši vrh Hrvatske 23. svibnja bili su HPS i HGSS. Sudionici su se popeli na vrh te posjetili planinarsko sklonište »Zlatko Prgin« i planinarski dom Brezovac. U obilasku su sudjevali ministar Čorić sa suradnicima, gradonačelnik Knina Marko Jelić, gradonačelnik Splita Andro Krstulović Opara, ravnatelji desetak nacionalnih parkova i parkova prirode, predstavnici HGSS-a i mnogobrojni planinari. HPS su predstavljali predsjednik Darko Berljak i glavni tajnik Alan Čaplar.

Dinara nije samo naš najviši vrh

Svaka zemlja ponosno ističe ime i važnost svoje najviše planine. Dinara, najviša hrvatska planina, svojom ljepotom i veličinom također zaslužuje punu pozornost planinarske, ali i šire javnosti.

No, Dinara nije samo planina čiji je vrh najviši u Hrvatskoj, nego i jedna od osobito lijepih planina. Njezina nekoliko stotina metara visoka

ALAN ČAPLAR

Gradina Glavaš

jugozapadna stijena veličinom zadivljuje i privlači poglede svakoga tko se nađe u njezinu podnožju, a posebnu joj ljepotu istodobno osiguravaju bogate cvjetne livade i šume, koje ne odaju da je riječ o području bezvodnoga krša. Atraktivnost Dinare dodatno osnažuje burna prošlost Knina, Kijeva i okolice, s brojnim, veoma vrijednim povijesnim spomenicima, važnima za hrvatski narod. Knin je kao kraljevski grad imao središnje mjesto u davnoj hrvatskoj povijesti, a kao grad čijim je oslobođenjem ostvarena potpuna hrvatska sloboda stekao je i važno mjesto u novijoj nacionalnoj povijesti.

Ime Dinara

Toponim Dinara označava više pojmova. Dinarom u užem smislu smatra se planina istočno od Knina, a sjeverno od Peručkog jezera, čiji se glomazan masiv, dugačak 20, a širok gotovo 10 km, izdiže kao prirodna međa Dalmacije i Bosne te poput zida dijeli dva različita svijeta: mediteranski i kontinentalni. U

davnini se planina zvala Adrion oros i pod tim se imenom može pronaći u najstarijim sačuvanim zemljovidima.

U širem smislu Dinara je 84 kilometra dug ulančani masiv koji, osim Dinare iznad Knina, obuhvaća i planine Troglav i Kamešnicu. Zanimljivo je da se i upola niža planina iznad ušća Cetine u more također zove Dinara, no ona se redovno spominje kao Omiška Dinara.

Pretpostavlja se da ime Dinara potječe od ilirskog plemena Dindara, no za to nema nikakvih dokaza. Poznato je da je planina Dinara dala ime cijelom planinskom prostoru od slovenskih Alpa do šarskih planina u Makedoniji. Dinaridi su poznati kao tipično područje dubokoga krša, s oštrim krškim oblicima, oskudicom vode, siromašnom vegetacijom i razmjerno surovom klimom. Protežu se smjerom sjeverozapad-jug-istok u nekoliko usporednih nizova, koji počinju otočnim planinama, a najveće visine dosežu na Durmitoru i u Prokletijama. Zbog svoje znatne visine i dužine, Dinaridi su izrazit zid koji priječi prodor mediteranskih utjecaja u unutrašnjost. Dinara i Dinaridi mlađega su geološkog postanka – izdigli su se u tzv. alpskoj orogenezi u tercijaru (paleogenu).

Prirodna međa

Zajedno s Troglavom i Kamešnicom, koji čine jugoistočni dio masiva, Dinara je prirodna međa Bosne i Dalmacije. Međutim, kako na vršnim dijelovima nema izrazitih i oštro odsječenih grebena, administrativna granica prati granice nekadašnjih pasišta. Dalmatinci su u prošlosti bili više orijentirani na planinsko stočarstvo od ljudi iz Livanjskog polja i koristili su veći dio planine. Stare kronike svjedoče da su prije Drugoga svjetskog rata Dalmatinci na Troglavu i Dinari imali 500 ljetnih stanova i 135.000 ovaca, a Bosanci 20 stanova s 15.000 ovaca. Pravo ispaše bilo je predmet dugotrajnih sporova, koji su završili tek 1730., kada je na temelju terenskog uvida 23. tursko-mletačke granične komisije iz 1721. provedeno definitivno razgraničenje i utvrđena tzv. Močenigova linija. Veći i niži dio Dinare pripao je Dalmaciji, a manji i viši Bosni. Otada Močenigova linija nije mijenjana četvrt tisućljeća pa je i danas granica Hrvatske i BiH.

Tim su se razgraničenjem najviši vrhovi Troglava i Kamešnice našli na bosanskoj strani. Na površno rađenim zemljovidima vrh Troglav (1913 m) prikazan je kao granična kota pa su ga neki dugo smatrali najvišim vrhom Hrvatske, no on je otprilike jedan kilometar u unutrašnjosti BiH, kao i Konj (1861 m), vrh Kamešnice. Najviša je točka na hrvatskom teritoriju vrh Dinare, visok 1831 metar. Druga je po visini kota Žrvanj (1790 m), nadomak Jančijem vrhu.

Prirodna obilježja

Najprepoznatljivije geografsko i geološko obilježje Dinare jest njezina nekoliko stotina metara visoka jugozapadna stijena, koja veličinom zadivljuje i privlači poglede svakoga tko se nađe u njezinu podnožju. To je najveća stijena u Hrvatskoj.

Zbog geografskog položaja i reljefa, podno Dinare miješaju se kontinentalna i mediteranska klima. S Jadranskoga mora, udaljenog pedesetak kilometara, dopire blaga klima, a gorski masiv Dinare uvjetuje oštru i hladnu zimu.

Kao i druge planine u kršu, Dinara je uglavnom bezvodna i zato se svaka kap vode od davnine posebno cijenila, pogotovo u višim dijelovima planine. Stočari koji su stoljećima vodili blago na ispašu znali su za sve izvore, stalne i

povremene, a kako bi barem donekle sačuvali zalihe vode za ljeto, kad izvori presuše, uređivali su lokve ili ruje u kojima se voda zadržavala cijele godine.

Za podnožje Dinare može se čak reći da je bogato vodom. Pokraj zaselka Kovačića nadomak Knina niza stijenu visoku 22 metra ruši se slikovit slap rječice Krčića, Topoljski buk. Bistro jezerce podno slapa svjedoči da je voda Krčića čista. Tu je i jedno od izvorišta pitke vode za Knin i okolicu.

U gornjem dijelu Krčić tvori slikovit kanjon, a upravo kod Kovačića kanjon prestaje, a vodu Krčića ubrzo zatim »proguta« Krka. Već je Petar Zoranić u prvom hrvatskom romanu »Planine« pisao da je rijeka Krka »Dinarina kći«.

Stočarski život

Slici Dinare, Troglava i Kamešnice poseban čar daju ostaci nekadašnjega stočarskog života. Ovce su za dinarskog čovjeka stoljećima bile blago u doslovnom smislu riječi. Ljeti su pastiri s ovcima išli na ispašu u planinu, a zimi se spuštali niže, bliže moru. Tako se to odvijalo stoljećima. S vremenom je nastalo običajno pravo izgonu blaga na bogatije pašnjake na danas bosanskoj strani Dinare. S jugozapadne su se strane tim poslom u 20. stoljeću uglavnom bavili kijeovski Glavašani i

Badanj na Dinari

ALAN ČAPLAR

Slap Krčića nadomak izvoru Krke

Validžići, no prije je bilo i drugih, posebno prije Drugoga svjetskog rata. Ipak, oko 1985. kraj je gotovo potpuno opustio: mlađi su otišli daleko iz svoga kraja i tradicionalno je stočarstvo zamrlo. Nedavni rat samo je ubrzao i doveo do kraja proces depopulacije Dinare. Vrijeme će pokazati hoće li se ljudi ipak vratiti na Dinaru i nastaviti život kakav je ovdje postojao tijekom prethodnih stoljeća.

Planinarstvo na Dinari

Prije Domovinskog rata Dinaru su planinari razmjerno rijetko posjećivali. Markirani su bili prilazni putovi iz Knina preko Brezovca te oni iz sela Glavaša i Uništa (u BiH), a jedini planinarski objekt bila je tada skromna planinarska kuća u dolcu Brezovcu (1050 m).

Radi popularizacije Dinare, HPS je s planinarskim društvima Dinara iz Knina i Sinjal 1831 iz Kijeva nedugo nakon oslobođenja Dinare počeo organizirati skupni uspon na njezin vrh. Prvih se godina pohod održavao 30. svibnja u povodu Dana državnosti, kao vjerojatno najoriginalniji način obilježavanja hrvatske državnosti i na mjestu najprimjerenijem za to: tik iznad kraljevskoga grada Knina, simbola nove hrvatske slobode, na najvišem vrhu Hrvatske.

Osim toga, nakon Domovinskog rata na Dinari su stvorene dobre planinarske mogućnosti – markirani su planinarski putovi iz Knina, Mirkovića i Glavaša, a uređene su i tri funkcionalne planinarske kuće – Brezovac (obnovljena i proširena), Martinova košara i Glavaš. U HPO je najviši vrh Dinare uvršten kao obvezna kontrolna točka za stjecanje drugog stupnja priznanja (srebrne značke). Posjet vrhu Dinare obilaznik mora dokazati fotografijom, i to je jedina takva kontrolna točka. U HPO je uvršten i slikovit vrh Badanj, s kojega se pruža lijep vidik prema vrhu Dinare i dolcu Brezovcu. U nastavku Dinare, na području Troglava i Kamešnice, planinarska društva Cetinskoga kraja i PU Dinaridi iz Splita uredili su nekoliko planinarskih skloništa i mrežu planinarskih putova.

Dinara kao nacionalni simbol

Raznolikošću pejzaža – od kamenih goleti i slikovitih bjelogoričnih i crnogoričnih šuma do prostranih livada i pojasa klekovine – te jedinstvenom povezanošću s morem, hrvatske planine čine gorski dio zemlje jednim od najslikovitijih područja u ovom dijelu Europe. Neke su od tih planina zahvaljujući svojoj ljepoti, položaju, povijesnim značajkama ili drugim obilježjima – primjerice Velebit, Biokovo i Klek – već davno postale simboli. I Dinara ima potencijal da bude jedan od najprepoznatljivijih hrvatskih nacionalnih simbola. Imena vrhova poput Mont Blanca, Grossglocknera, Olimpa ili Triglava danas su gotovo postala sinonimi za imena zemalja u kojima se nalaze. Dinara itekako zaslužuje da to postane. Nema dvojbe da će skorim proglašenjem Parka prirode »Dinara« to područje dobiti nove adute za kvalitetno vrednovanje, primjerenu popularizaciju i učinkovitu zaštitu.

Markiranom stazom uz rijeku Slunjčicu

Faruk Islamović, Zagreb

Slunjčica je jedna od rijetkih hrvatskih rijeka koja je javnosti potpuno nepoznata, ako ne računamo njeno čuveno ušće u Rastokama. To vodeničarsko naselje, kao jedinstvena prirodno-graditeljska cjelina, potpuno zasjenjuje rijeku na kojoj je nastalo. Ljepota Rastoka neupitna je, o njoj svjedoče brojni putopisci od kasnoga srednjeg vijeka do danas. Zbog sličnosti s glasovitim Plitvičkim jezerima mnogi Rastoke nazivaju Malim Plitvicama.

Tema ovog teksta, međutim, nisu Rastoke, već rijeka na kojoj su nastale. Kako bi se reklo kazališnim rječnikom: pogledat ćemo malo iza kulisa ušća Slunjčice u Koranu. Ta će nam šetnja označenom planinarskom stazom sve do njenog

izvora otkriti da Slunjčica, premda je rijeka kratkog toka, osim spektakularnog ušća ima još mnogo toga vrijednoga pokazati.

Šetnju uz Slunjčicu najbolje je započeti upravo u Rastokama. Spoj ljepote prirode i graditeljske baštine jednostavno nikoga ne ostavlja ravnodušnim. Nadglasani šumom slapova, možete na tome mjestu samo stati i diviti se. Ipak, mi smo planinari, pa neće biti baš mnogo stajanja, planinarske noge moraju hodati.

Od Rastoka se treba najprije uputiti prema istoku, uz brijeg, do ostataka Francuskog magazina. Ne osobito zahtjevan uspon završava na vrhu brijega, gdje možete razgledati moćne zidine velikog spremnika žita koji su napravili Francuzi

Slap kod Moćanovog mosta

Stube u kanjonu

za vrijeme svoje kratkotrajne okupacije. Ispod magazina nalazi se terasa novootvorenoga ugostiteljskog objekta, s koje se pruža vrlo lijep vidik na Rastoke i brežuljkastu okolicu.

Krenete li odatle u smjeru juga vrlo ćete brzo doći do asfaltne ceste, prvih kuća i skretanja prema srednjovjekovnoj slunjskoj utvrdi. Pretpostavlja se da su je gradili Frankopani, a u vrijeme Vojne krajine bila je jedna od ključnih točaka obrane od Turaka. Sada se obnavlja, pa ćemo na obilazak njene unutrašnjosti morati još malo pričekati. Utvrda se nalazi na istaknutoj stijeni iznad kanjona Slunjčice, odakle se otvaraju lijepi vidici na kanjon i grad Slunj na drugoj strani rijeke.

Spuštam se strmom cestom pored utvrde te vrlo brzo dolazimo do Slunjčice i drvenoga Moćanovog mosta. Pored mosta s obiju strana vidimo po jedan mlin. Zahvaljujući austrougarskim kartografima danas znamo da su ta dva mlina i most postojali na tome mjestu još u 17. stoljeću. S druge strane rijeke, cestom se može doći u centar Slunja, no lijevo, uza Slunjčicu, počinje bajkovita šetnica sve do izvora. Premda s te staze nigdje ne možete krivo skrenuti, domaći

su je planinari uredno označili crveno-bijelim planinarskim markacijama. Cijela staza prati lijevu obalu rijeke, a samo na jednom mjestu svladava manji uspon. Uz bujnu vegetaciju, glavna su atrakcija sama Slunjčica i njena brojna, različita lica. Šetač, u biti, vrlo malo gleda na stazu, pogled mu je uglavnom usmjeren ka rijeci. U početku Slunjčica ima nestvarnu tirkiznu boju, a njezin je tok u cijelosti nadstvođen drvećem, tako da imate dojam kao da prolazite kroz tirkizno-zeleni tunel.

Nakon toga bajkovitog ambijenta riječno se korito proširuje, do vode dopire više svjetlosti te u tom dijelu vidimo brojne refleksije okolnog drveća na mirnoj površini rijeke. Jednostavno je nemoguće prestati fotografirati te brojne savršene odraze na mirnoj površini vode. Slunjčica stalno mijenja svoja lica te ubrzo tišinu počinje remetiti šum vode. Upravo kad nam već pomalo dosadi šetnja uz uglavnom mirnu rijeku, riječno se korito znatno sužava te rijeka protječe uskim kanjonom.

Slijedi vjerojatno najzanimljiviji dio šetnje, tijekom kojeg uranjamo u tipičan ambijent planinske rijeke. U koritu se dobro vidi veće kamenje, na kojem se stvaraju brzaci i slapovi. Zbog strme obale, stazu više nije bilo moguće provesti uza samu rijeku, pa se ona strmo penje uz brijeg kroza šumu kako bi se zaobišao kanjon. Na opasnim su mjestima, radi sigurnog prolaska, izgrađene drvene stube i postavljeni drveni rukohvati. Uska i strma staza šetnici daje pravi planinarski ugođaj.

Doživljaj kanjona i osvježanje koje on donosi pravo su iznenađenje za svakog šetača. Taj kratak,

Slap kod Požeginog mlina

Planinari na stazi

ali zabavan dio šetnje završava kod jednog starog mlina i brane preko koje se prelijeva vrlo lijep slap. Šetnju nastavljamo ponovno svjedočeći promjeni ambijenta. Rijeka sada protječe širokom dolinom, a s obje su se obale formirale luke, naplavinske zaravni s obrađenim njivama i travnatim livadama. Dubina rijeke nije velika i za razliku od donjeg toka, voda je ovdje potpuno prozirna te se vidi šljunčano dno. Zbog bujnoga grmlja koje raste uza samu rijeku staza se malo udaljava, ali sve je lijepo obilježeno te nema bojazni da bi se moglo zalutati. Već nestrpljivo očekujemo susret s izvorom Slunjčice, ali nailazimo na novo iznenađenje. Staza je na dvama mjestima presječena kanalima širine 20 cm i dubine oko jednog metra. Kanali počinju na obali rijeke, okomito presijecaju stazu, cijelom se dužinom uspinju i završavaju desetak metara od rijeke, na tlu. Ako od završetka kanala pratite tragove u vidu povaljane trave, stići ćete do dvaju drveta jabuke! Domaćini kažu da su tvorci tih solidnih graditeljskih pothvata dabrovi koji grade svoje nastambe na Slunjčici, a ti im kanali služe za pristup otpalim, slatkim

jabukama iz napuštenog voćnjaka. Mora im se stvarno priznati velika graditeljska umješnost i prava je šteta što ih se teško može vidjeti uživo.

Nakon svih prirodnih ljepota kojima smo se divili tijekom šetnje, i nakon nekoliko iznenađenja, možemo reći da je staza nadmašila naša očekivanja. Ipak, još nije gotovo – slijedi veliko finale, izvor Slunjčice.

Izvor Slunjčice

Rastoke

Na stazi nam se pokazuju ostaci mlinova izgrađenih tik pored izvora. Stazom se može doći do samog izvora, koji ima oblik izdužena jezera okruženog strmim liticama obraslima grmljem i drvećem. Poseban je to ambijent i teško ga je riječima opisati. Strme, zelenilom obrasle obale, miješaju svoju boju s bojom vode te ovdje opet otkrivamo novu tirkiznu nijansu. Naknadno pregledavanje brojnih fotografija otkriva da priroda ne dopušta baš uvijek fotografiranje. Katkad je možete doživjeti samo ako je vidite vlastitim očima. Izvor Slunjčice takvo je mjesto.

U blizini ostataka starih mlinova uređena je livada sa stolovima i klupama gdje se uz šum rijeke može predahnuti i gdje se mogu sažeti dojmovi s te sadržajne šetnje. Znatizeljnicima je na raspolaganju informativna ploča koja otkriva brojne zanimljivosti što ih krije izvor.

S livade se odvaja kolni put kojim se za nekoliko minuta stiže do vidikovca odakle se pruža vidik na izvorišno jezero. Nedaleko od vidikovca nalazi se napušteno selo Slušnica, od kojeg se uskim asfaltnim putom može doći do državne

ceste D1. To je korisna informacija ako planirate organizirani autobusni izlet. U tom se slučaju skupina ne treba vraćati istim putem do Slunja i Rastoka, već je autobus može pričekati kod sela Slušnice. Ako ste vozilo ostavili u Rastokama ili Slunju, slijedi vam povratak istim putem, no to nipošto neće biti ista šetnja. Cijeli kanjon možete sada vidjeti iz druge perspektive, a sunce će promijeniti položaj, pa će fotografije biti posve drugačije.

Takva bi šetnja, dakako, bila primjerena planinarima starije dobi, ali i obiteljima s malom djecom. Planinari u punoj snazi tu šetnju mogu upražnjavati u zimskom razdoblju, kada su prilike u planinama uglavnom nepovoljne. Ako ste ljubitelj rijeka, ova je staza za vas pravi pogodak. Korisno je pripomenuti da markirana staza uz rijeku Slunjčicu nije jedina u Hrvatskoj. Obilježene su i staze uz rijeku Krupu i Kamačnik te dionica od sela Kupara do izvora Kupe. Rijeke su naše blago i sastavni dio naših planina. Treba ih čuvati od zagađenja i neumorno promicati njihovu važnost za očuvanje prirodne ravnoteže i naše zdravlje.

Striževo iznad Baćinskih jezera

Josip Čupić, Ploče

Uputite li se Jadranskom magistralom južnije od Splita i Omiša, prolazeći Makarskom rivijerom zapazite ćete savršen sklad dviju suprotnosti, plavog mora i kamenitog Biokova. Kao ljubitelj prirode, često zamišljam kako je to nekad izgledalo dok još nije bilo magistrale i novonastalih betonskih naselja uz more. Ipak, postoji jedan specifičan prostor koji prkosi svim promjenama i utjecajima, kao svjedok nekadašnjih vremena. Riječ je o Striževu. I danas je to prilično nepoznato područje, kako rekreativnim, tako i ozbiljnijim izletnicima i penjačima.

Striževo je brdsko područje koje se proteže na samoj granici Primorja i Neretve. Sa sjeverne strane omeđuju Jadranska magistrala i Baćinska jezera, a na južnoj njegove obronke miluje more u Neretvanskom kanalu. Tri su najviša vrha Krstina (328,5 m), Mala Krstina (258 m) i Požar (243,5 m). Vrijedi spomenuti još i Bukočicu (225,6 m) i Tatinju (219 m). Na obronku Male Gradine, na visini od 196 m, nalazi se baćinski zaselak Striževo, po kojem je područje i dobilo ime. Radi se, dakle, o niskom brdovitom području, a administrativno pripada mjestu Baćini i gradu Pločama.

Tkogod bi mogao pomisliti da za planinare ondje nema ništa zanimljivoga. Većini su poznata Baćinska jezera i pored takve ljepote ljudi često zanemaruju to nisko gorje u čijem se podnožju plave i zelene Teutini biseri, kako još nazivaju ta prekrasna jezera. Zanimljiv je podatak iz austrijskoga katastra iz 1837., u kojem se navodi da na području Baćine postoje 62 kilometra uređenih staza.

U priči o tome predjelu pojavljuju se i bunker. Burna je povijest ostavila svoje tragove, koji su i danas netaknuti, pa će uz ljubitelje prirode ovdje zasigurno uživati i ljubitelji povijesti i kulturne baštine.

Nakon gotovo dva mjeseca apstinencije od planinarskih uspona, zbog epidemioloških okolnosti, za cilj izleta odabrali smo Striževo. Staza počinje u Pločama, gotovo u samom gradu, kod omladinskog doma, koji je inače početna ili završna točka Biokovske planinarske staze. Prelazimo preko mosta iznad kanala koji spaja jezera i more. Prokopan je kako bi se smanjilo naplavljivanje jezera. Prolazimo kroz naselje Portinu i izlazimo na makadamsku cestu koja vodi na Striževo. Cestu je gradila talijanska vlast, a radove je u teškim

JOSIP ČUPIC

Bunker na Bukočici, Baćinska jezera i južni dio Biokova

JOSIP ČUPIC

Zaselak Striževo

uvjetima odrađivalo mjesno stanovništvo. Jedan krak toga puta spaja se s Napoleonovom cestom, koja prolazi uza samo more, a koja je ostala nedovršena. Drugi se krak uspinje do kota koje su bile dio nekadašnjega talijanskoga artiljerijskoga garnizona. Odabrali smo upravo taj drugi smjer. Taj je dio puta nešto uži jer se nije koristio od završetka Drugoga svjetskog rata.

Već nakon otprilike pola sata uspona zastajemo kako bismo se odmorili. Ispred nas se pruža vidik na grad Ploče, uvalu Ploču i Baćinska jezera. A kad se dođe do sedla na Bukočici, kroz nisku vegetaciju prikrada se vidik na striževske brežuljke, Veliku i Malu Gradinu. Na njima se nalaze kameni

bunker, napravljeni na ostacima ilirskih gradina. S Gradine se pruža pregledan vidik na Pelješac, Hvar, Šćedro i južne padine Biokova.

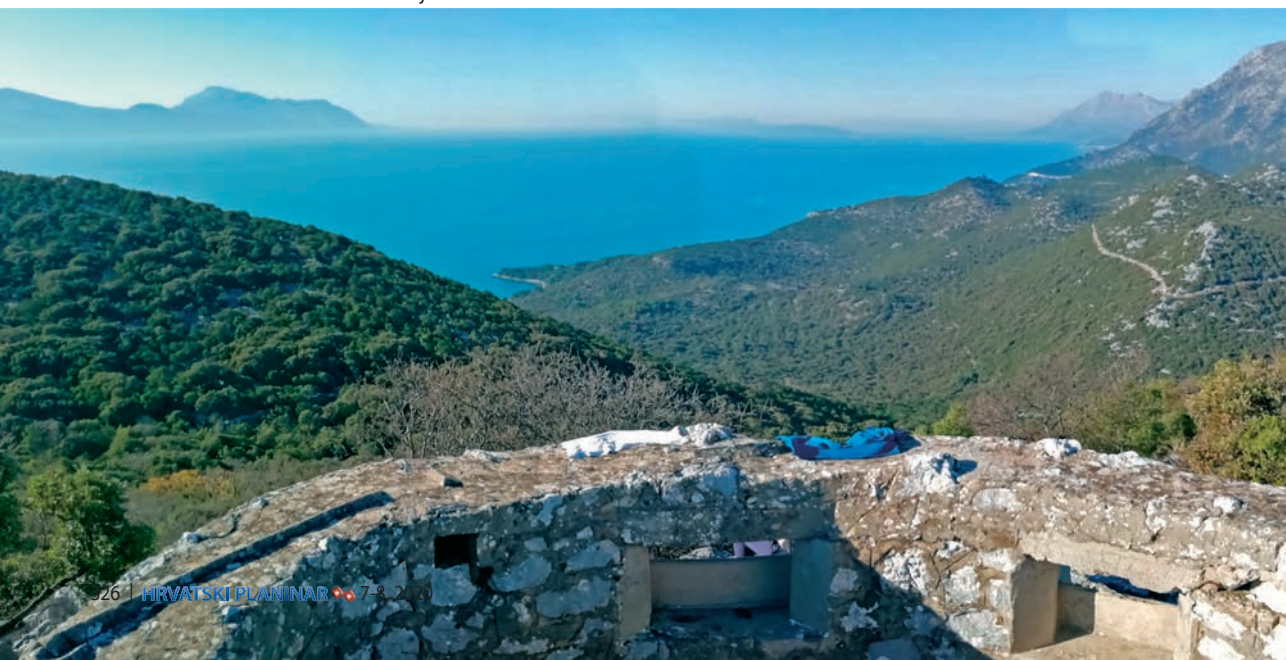
Spuštamo se u dolac, kako bismo izišli na putačinu za Bukočicu. Na vrhu se nalazi bunker od kojeg se pruža upečatljiv vidik na Baćinska jezera, Biokovo i more. Inače, sa svih se bunkera mogu vidjeti i jezera i more. Ljepota beskrajna!

Područje je bogato ilirskim gomilama i gradi-nama, no o njima se malo zna. Izvedeno je dosad samo nekoliko arheoloških iskapanja, a većina prostora nije još istražena. Posebnu pozornost privlači guvno izgrađeno na gomili koja se kao kameno oko izdiže iznad vegetacije.

Nastavljamo kroz zaselak, između kamenih kuća i mlinova. U središtu zaselka nalazi se velik betonski stup, na koji je nekad podizana talijanska zastava. Nakon razgledavanja, uspinjemo se na vrh Krstinu. Na Krstini se nalazi pet bunkera i jedna špilja koju smo tek nedavno locirali. Netko bi mogao pomisliti da se vojni objekti teško mogu uklopiti u okoliš. No ovdje to nije slučaj. Ovi su bunker savršeno uklopljeni u okoliš, kao kakvi kameni patuljci. Dok prolazimo stazom, stalno nas prate s obližnjih brežuljaka i tako upotpunjuju doživljaj. S Krstine se spuštamo putom uz koji se nalaze stari turski grobovi, svjedoci hajdučkih dana.

Taj se kraj još od antičkih vremena povezuje s gusarstvom. O tome svjedoče striževske

Vidik s vrha Krstine na more i Baćinska jezera

Vidik s Grabovice prema Bačinskim jezerima, Striževu i delti Neretve

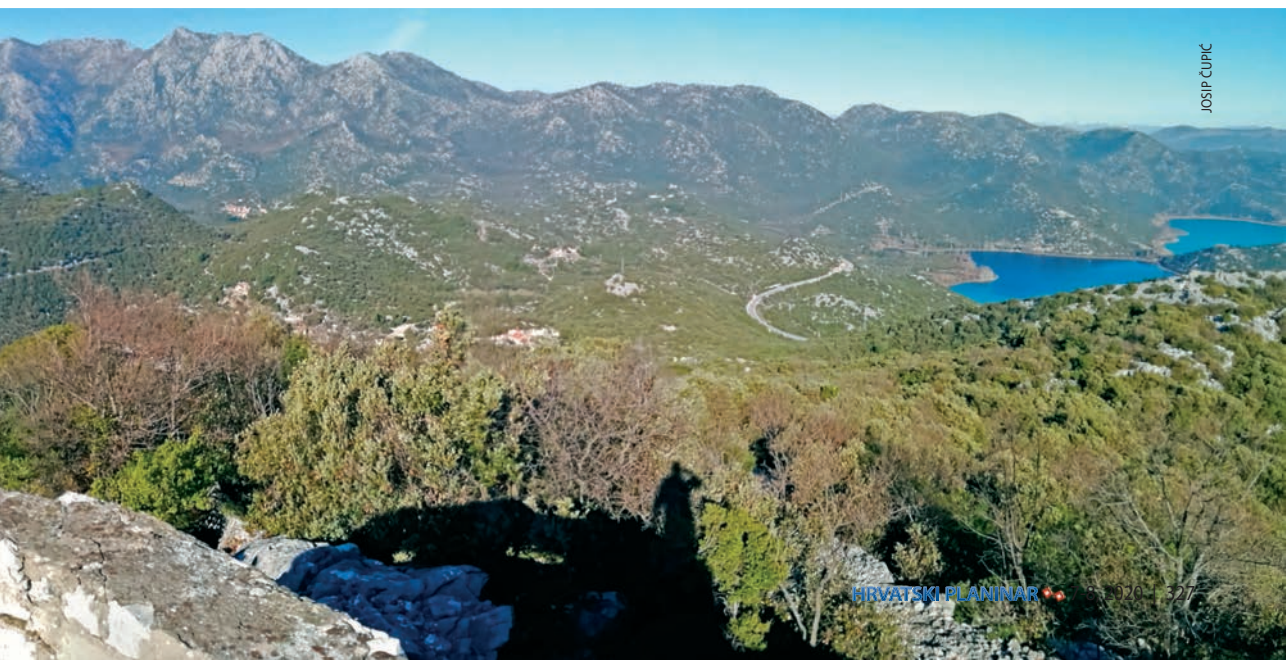
uvala Velika i Mala Tatinja. Naziv im potječe od imenice tat. Na gusare podsjećaju i imena uvalica i plaža Galije i Zasjede. Južni, obalni dio Striževa, uz koji prolazi Napoleonova cesta, bogat je plažicama, među kojima se ističe Vrića žala. Nadamo se realizaciji biciklističke staze na toj relaciji.

Nakon otprilike dva sata hoda dolazimo u zaselak Bristov Dolac. To je jedno od većih starih naselja u Baćini. Time završavamo turu.

Prije polaska prijatelju sam preporučio duge hlače, zbog insekata i zmijsa. Međutim, već nakon pola sata uspona morali smo obući kratke hlače zbog vrućine proljetnog sunca. Kad smo nakon toga nastavili, samo 20 metara dalje naletjeli smo

na poskoka ili crnostriga, kako ga mi nazivamo. Osim gmazova, na ovom području živi mnogo muflona, naseljenih davne 1978. kao poklon s Brijuna. Mogu se tu naći i divlje svinje, lisice, kune, lasice, zečevi, jazavci i, sve češće, vukovi.

Striževu je naš mali raj, gdje smo kao djeca napravili prve korake k planinarstvu i stekli prve osjećaje za prirodu. To nas do danas drži i ne popušta. Više od deset godina intenzivno istražujem to područje. Nakon nebrojenih posjeta Striževu, mogao bih danima pisati o doživljajima, ali i otkrićima. Zajedno s Bačinskim jezerima, to je pravi biser Primorja i Neretve. Tematska staza trebala bi sve to obuhvatiti.

Bunker na Gradini

Tematska staza iznad Baćinskih jezera

Početkom 1942. talijanske su snage zaposjele Striževu i okolne brežuljke. U lipnju te godine započeli su radovi na utvrđivanju luke u Pločama. Na Striževu su bili smješteni 2. regiment artiljerije Metauro iz Pesare, 93. pukovnija iz Ancone i 94. pukovnija iz Fana, sve tri jedinice kao dio divizije Messina. Područje Striževa pretvoreno je u svojevrsnu utvrdu, a svi su zaselci spaljeni i raseljeni. O težini tih burnih vremena ne treba ništa posebno pisati. Besmisao rata uvijek je i posvuda jednak.

Početkom 2020. HPD Grabovica Ploče počeo je uređivati tematsku stazu »Tragom bunkera« (»Foxholes trail«). U veljači smo započeli s čišćenjem tih zaboravljenih staza. Projekt je zbog epidemije izazvane koronavirusom usporen, ali nadamo se da ćemo završiti do kraja godine. Staza

će prolaziti uz devet bunkera, ilirske gomile i dva zaselka, a bit će opremljena interpretacijskim pločama koje će posjetitelje upoznavati s biljnim i životinjskim svijetom, poviješću i kulturom.

Dok se krećete Striževom, okruženi ste morem, jezerima i Biokovom. Vidik se s Baćinskih jezera širi na deltu Neretve, Pelješac, Hvar, Korčulu, Šćedro i južne obronke Biokova. Malo je mjesta koja se mogu pohvaliti takvom širinom vidika. Završetkom biciklističke i tematske staze Ploče će dobiti nove privlačne sadržaje za ljubitelje prirode.

Ako vas put ikad nanese u Ploče, posjetite Baćinska jezera, ušće Neretve, Grabovicu i Striževu. Nećete požaliti! Na nama je da približimo prirodu i kulturu planinarstva širem pučanstvu. To je pozitivna vibra, koja nema cijenu!

Bunker na Krstini

Skuta (2532 m) u Kamniško-Savinjskim Alpama

Dean Jurčić, Kastav

Kamniško-Savinjske Alpe sa svojim stje-
novitim vrhovima i slikovitim dolinama
u uvijek u meni bude poseban osjećaj
oduševljenja te se uvijek s radošću ponovno
vraćam u taj »divlji« planinski ambijent. Odredište
nam je ovaj put bila Skuta (2532 m), jedan od
»kapitalaca« koji nam je nedostajao u dnevniku
Slovenske planinske poti. Na vrh vodi nekoliko
planinarskih putova – iz Jezerskoga, Kamniške
Bistrice, Logarske doline, od Suhadolnika... Sve
su to zahtjevni i dugotrajni usponi, a mi smo
odabrali onaj manje težak – od Suhadolnika.

Uspon do Cojzove koč

Nakon jutarnjeg planinarenja na Krvavcu uputili
smo se automobilima u dolinu rijeke Kokre te
prešavši je nastavili solidnom šumskom cestom
do uredenog parkirališta, nekih tristotinjak
metara prije kmetije Suhadolnik. Pospremili smo
ruksake i šesteročlana ekipa – Zoki, Tomo, Sandi
te naša tročlana obitelj: kći Kristina, supruga
Alenka (mama) i ja – krenula je u dvodnevnu
pustolovinu.

Na putokazu piše da nam do današnjeg cilja,
Cojzove koč na Kokrškom sedlu, predstoji 2:45
sati hoda. Pritom moramo svladati nemalih 915
metara visinske razlike. Nakratko se zaustav-
ljamo kod zanimljivoga staroga gospodarstva
Suhadolnik iza kojeg dominira stjenovita barijera
Kokrske i Jezerske Kočne. Početni dio puta vodi
šumskom cestom, koju kratimo po užem kolnom
putu, a potom planinarskom stazom umjerenim
usponom kroz crnogoričnu šumu. Dolazimo na
veću čistinu na kraju koje je križanje planinar-
skih putova. Krećemo desno, »po stari poti«. Taj
je pristup nešto duži, ali lakši od lijevoga, »čez
Taško«.

Put ulazi u stjenovito područje i postaje
sve strmiji. Penjemo se s kamena na kamen,
po udubljenjima što su ih izdubile moćne

bujice, a zatim put priječi izložene padine,
na nekim mjestima ograđene drvenim ogra-
dama. Povremeno se otvaraju vidici na Kočne
i Grintovec, ali i vrtoglavi pogledi prema dolini.
Dobro napredujemo, jedino nam Tomo malo
zaostaje.

Nakon izlaska iz bukove šume na veću
zelenu ravan strmina malo popušta, a na vidiku
se konačno pojavljuje i Cojzova koč. Na novom
smo križanju planinarskih putova – lijevi put
vodi prema Kočnima preko Dolci, a mi nastav-
ljamo ravno prema Kokrškomu sedlu, do kojeg

DEAN JURČIĆ

Staro gospodarstvo Suhadolnik

DEAN JURČIĆ

Cojzova koča

nam preostaje još 45 minuta. U nastavku se put probija kroz klekovinu, a kako se približava sedlu, postaje sve strmiji. S visinom i vidici postaju sve širi. Kad se okrenemo, lijepo vidimo šiljat vrh Storžiča.

Nakon 2 sata i 40 minuta uspona po vrlo toplom i sparnom vremenu, znojnih čela stižemo na plato ispred Cojzove koče na Kokrškom sedlu (1793 m). Odatle skupina ekstremnih biciklista nakon spusta s vrha Grintovca (2558 m) s puno žara nastavlja svoj »ludi« spust biciklima prema dolini. Svaka čast!

Cojzova koča velik je planinarski objekt s gotovo 150 ležaja, koji stoji na Kokrškom sedlu između dvotisućnjaka Grintovca i Kalške gore. Ime je dobila po braći – geologu i prirodoslovcu Žigi Zoisu (1747. – 1819.) i botaničaru Karlu Zoisu (1756. – 1799.). Po njima je dobila ime i planinarska obilaznica kojoj je taj planinarski dom jedna od kontrolnih točaka. Prvi planinarski

objekt izgrađen je ondje 1897., a današnja veličina i izgled doma datiraju iz 1988. godine.

U opušenom ugođaju promatramo okolne stjenovite vrhove koji svjetlucaju obasjani posljednjim zrakama sunca, a zalazak sunca iza Storžiča poseban je doživljaj. Ponuda u planinarskom domu, kao i smještaj u sobama, na visokoj su razini. Sve pohvale domaćinima i PD-u Kamnik, koji se brinu o tom planinarskom objektu. Rano krećemo na počinak jer tek sutradan slijedi prava pustolovina.

Do skloništa pod Grintovcem

Svanulo je očaravajuće, sunčano jutro. Grintovec obasjan jutarnjim suncem privukao je polovinu ekipe – muška trojka odlučuje se ipak za taj lakši i kraći uspon. Naša obiteljska trojka nakon doručka i planinarskog čaja kreće prema zacrtanom cilju – vrhu Skute (2532 m). To je po visini treći vrh u Kamniško-Savinjskim Alpama. Putokaz pokazuje da nas očekuju 3 sata zahtjevnog uspona na kojem moramo svladati ukupno 935 metara visinske razlike.

Odmah od Kokrškog sedla počinjemo se strmo uspinjati do prvog križanja, do kojeg je desetak minuta hoda. Ravno pred nama nastavlja se staza za Kočne i Grintovec, a mi skrećemo udesno prema Skuti. Sve dublje pod nama ostaje Cojzova koča, koja se ugodno smjestila pod stijenama Kalške gore. Nakon još desetak minuta umjerenog uspona stižemo u zanimljiv, stjenovit, uzak prolaz nazvan Mala vratca. Prolaskom kroz stjenovita vrata otvara se veličanstven vidik na stjenovit Dolgi hrbet, Skutu i Štrucu te na okolne niže vrhove dijelom skrivene u jutarnjoj magli.

U nastavku se put strmo spušta mjestimice izloženom padinom. Gubimo stotinjak metara na visini. Spuštamo se po razvedenoj stijeni pomažući se rukama, a na nekim mjestima pomažu nam klinovi i sajle. Nakon petnaestak minuta spuštanja slijedi petnaestak minuta hoda po položitoj stazi, koja priječi strme, travnato-kamenite padine Dolgih stena. Puše umjeren vjetar i malo smo zabrinuti hoće li nam stvarati poteškoće pri usponu u vršnom djelu planine.

Uspinjemo se po širokoj, lijepo trasiranoj stazi između stijena i kamenih gromada. Na vidiku se, na rubu stijena iznad nas, pojavljuje

Sklonište Pavla Kemperla pod Grintovcem

Križanje kod skloništa Pavla Kemperla pod Grintovcem

sklonište - bivak pod Grintovcem, do kojeg nam treba još dvadesetak minuta ugodnog uspona. U pravom smo alpskom okruženju. Na visini od 2100 metara stoji novo, moderno, troetažno sklonište, nazvano imenom pionira kamniškog alpinizma Pavla Kemperla. Ugodan kutak u prizemlju lijepo uređenog skloništa koristimo za kratak odmor i laganu marendu prije nastavka uspona na Skutu.

Kroz Velike pode prema Skuti

Od skloništa se nakratko spuštamo do dobro označenoga križanja planinarskih putova. Desna staza vodi preko Malih poda i Slemenja prema Kamniškom sedlu, a nas putokaz usmjerava po dobro ugaženoj stazi ravno gore prema Skuti i Mlinarskom sedlu. Nakon 20 minuta napuštamo stazu za Mlinarsko sedlo i skrećemo desno prema Skuti, do koje nam preostaje još sat i pol pješaćenja. Otprilike smo na pola puta.

Put kroz Velike pode posebno je zanimljiv. Bez vidljive staze krećemo se desetak minuta od markacije do markacije obilazeći pritom različite kraške oblike. Dolazimo do strmih padina pod stijenama Dolgoga hrbta, koje prijećimo po stazi utabanoj u siparu. Bio je to mamin prvi susret s pravim siparom i nije baš bila oduševljena. Dok je prvi dio staze bio donekle položitiiji, završni je dio staze strm i nezgodan. Jedan pogrešan korak mogao bi završiti padom u dubok ponor.

Opreznim smo korakom uspješno svladali sipar i došli do podnožja strme, dijelom razvedene stijene između Dolgoga hrbta i Štruce. Pomažući se rukama, brzo se penjemo na vrh stijene, gdje se priključuje grebenski put s Dolgoga hrbta. Na jednom posebnom mjestu, odakle se otvara vidik prema sjeveru, na zelenu oazu oko Jezerskoga i dalje prema austrijskim planinama, odredili smo si zaslužen kratak odmor. Divimo se planinarima koji se probijaju

DEAN JURČIĆ

Vršni dio Skute

kroza strme stijene Dolgoga hrbta, a koji u stjenovitom masivu odavde izgledaju poput mušica. Neki planinari već silaze s vrha Skute i daju nam potporu. Najteži smo dio puta prošli, a do vrha je preostalo još samo pola sata nezahtjevnog uspona.

Alpska rapsodija na vrhu Skute

Obilazimo vrh Štruce jer ćemo se na njega penjati na povratku. Nižu se lijepi vidici prema Jezerskoj dolini, a pred nama sada napokon stoji vršni dio Skute. S pomoću nekoliko klinova spuštamo se do manjeg sedla između Štruce i Skute, gdje nailazimo na nekoliko manjih ploha svježega ljetnog snijega. Preostaje nam još samo petnaestak minuta laganog uspona širokom stazom kroz sipar, pa onda kamenitom stazom na sam vrh.

Nakon nešto više od tri sata hoda stojimo u društvu desetak planinara na 2532 metra visokom vrhu Skute. Vrh je obilježen složenom hrpom kamenja, upisnom kutijom i metalnim žigom. Uživamo u prekrasnom sunčanom danu, bez vjetra, s vidicima na sve strane svijeta. Prema istoku Turska gora, Brana, Ojstrica, pod nama Rinke, na sjeveru zelena Jezerska dolina s okolnim brdima, na zapadu najviši vrhovi toga dijela Alpa – Grintovec i Kočne, obližnji zaobljen vrh Štruce, a na jugu dolina Kamniške Bistrice. Oko nas veličanstveno alpsko okruženje, prava alpska rapsodija...

DEAN JURČIĆ

Pogled s vršnog dijela na Štrucu, Grintovec i Kočne

Ležimo, opuštam se, sunčamo i uživamo u pravom smislu riječi. Predivno mjesto u srcu Kamniško-Savinjskih Alpa, vrijedno svakoga koraka, svake kapi prolivenog znoja. Stigle su i galice, alpske ptice koje uvijek s radošću srećemo na svojim alpskim pustolovinama. Zadovoljstvu i sreći nema kraja. Još jedan žig kulturnoga alpskog vrhunca utisnut je u naše planinarske dnevnike.

Povratak preko Štruce

Dobrih sat vremena izležavali smo se na vrhu. Htjeli bismo da ova čarolija traje zauvijek, ali danas nas očekuje još 5 sati pješaćenja natrag do Suhadolnika, gdje nas čekaju naši automobili. Moramo još skoknuti i do Štruce (2547 m), obližnjega vrha zanimljiva oblika i odgovarajućeg imena. Spustili smo se do sedla i onda skrenuli ulijevo po nemarkiranom, ali orijentacijski nezahtjevnom bespuću. Ubrzo stojimo na oblom vrhu Štruce, na kojem složena hrpa kamenja označava sam vrh. Pruža se lijep vidik na sve strane, ali posebno smo očarani pogledom prema

moćnoj, devedesetak metara višoj vršnoj stijeni Skute.

Vraćamo se na markiranu stazu te se bez većih teškoća po razvedenoj stijeni spuštamo do početka sipara. Prvih pedesetak metara

Autor na vrhu Skute

Cvjetni aranžman u stijeni Skute

poprilično strme staze koja priječi još strmiju padinu sa siparom možda je i najteži dio cijelog tog zahtjevnog planinarskog puta. Kristina lagano prolazi, ali mami su u jednom trenutku noge malo zadrhtale. No, kćerkina pružena ruka i mojih nekoliko savjeta pomogli su joj da se opusti i prijeđe to nezgodno mjesto. Kad bolje promislim, čini mi se da onuda, barem za nas, ne bi bilo jednostavno proći bez pomoći planinarskih štapova.

Sad je puno lakše. Prelazimo ostatak sipara, pa područje kraškog svijeta Velikih poda, te se spuštamo do Bivka pod Grintovcem, gdje slijedi kraći odmor u lijepom okruženju. Putem smo nailazili na zanimljive primjerke alpske flore, koja u tim surovim uvjetima uspijeva izboriti svoj opstanak. Spuštamo se, pa onda penjemo kroz stijene do uskog prolaza Malih vratca, odakle posljednji put pogledavamo prema Skuti i Štruci te se spuštamo natrag do Cojzove koče, gdje nas ostatak ekipe časti hladnim radlerom. Valjda smo zaslužili!

Slijedi kratak odmor, nekoliko zalogaja hrane, i zatim dugotrajan spust prema dolini do Suhadolnika. U nogama nam je već gotovo 6 sati napornog pješaćenja, a sad se s velikim rukscima spuštamo još 900 metara niže. Ali, sve je to normalno za nas planinare. Brzo, bez zaustavljanja, za otprilike sat i pol vremena, stigli smo do parkirališta. Sretni i zadovoljni nakon još jednog lijepog planinarskog pohoda, nakratko posjećujemo Zgornje Jezersko i potom krećemo prema svojem Primorju.

SATNICA

Parkiralište kod kmetije Suhadolnik – Cojzova koča	2:40 h
Cojzova koča – Bivak pod Grintovcem	1:10 h
Bivak pod Grintovcem – Skuta	2:00 h
Skuta – Štruca	25 min
Štruca – Cojzova koča	2:15 h
Cojzova koča – Suhadolnik	1:30 h
Ukupno:	10 h

Dvije akcije nesuđenoga gorskog spašavatelja

Zvonko Trdić, Ogulin

Dok sam bio klinac i mladi dečko, moji mi nisu mogli priuštiti skije, a kada sam odrastao, nisam imao dovoljno volje i želje naučiti skijati. Iako sam sedamdesetih godina prošloga stoljeća završio ljetni i zimski tečaj za gorskog spašavatelja, nisam postao ispitani gorski spašavatelj, jer to nisam želio, upravo zbog toga što nisam skijao. Vjerovao sam da bi mi ta vještina bitno nedostajala u budućim spasilačkim aktivnostima. Spomenuti nedostatak nije mi smetao da ipak sudjelujem u dvjema zanimljivim akcijama spašavanja na Kleku.

Đurđice

Bilo mi je tek nešto više od šesnaest godina kada sam kao srednjoškolac, s mnoštvom učenika svih razreda naše škole i našim profesorima, bio na Kleku. Uživali smo u prekrasnom proljetnom danu i jedinstvenom ugođaju radosnoga druženja. Okupili smo se kod planinarskoga doma i dogovorili se kako organizirati svoj cjelodnevni boravak na Kleku. Zainteresirani su pod vodstvom nastavnika mogli ići na vrh ili do Klečica – kako je tko želio. Oni koji nisu imali dovoljno snage ili želje za penjanjem, mogli su ostati kod planinarskoga doma i ondje se zabavljati.

Klek me je oduvijek privlačio i na njega sam se do tada penjao puno puta, upoznao staze i cijelu okolicu. Pridružio sam se najbrojnijoj grupi, koja je išla na vrh. Vidik s vrha Kleka bio je predivan jer je malo prije toga padala kiša, a tada je vidik jedinstven. Vidjele su se Alpe, Žumberak, Samoborsko gorje, Medvednica, bosanske planine, Lička Plješivica, veličanstven masiv Velebita, Kapela sa svojim vrhovima, Risnjak, slovenski Snežnik... Vratili smo se u planinarski dom puni dojmova. Uživajući u poznatom klečkom čaju i hrani iz svojih ruksaka, rasporedili smo se k'o gušteri na ugodnom proljetnom suncu.

Cijela je okolica doma bila načičkana brojnim izletnicima. Među nama je bilo mnogo onih koji su se prvi put popeli na Klek, kao i onih koji zbog nedostatka kondicije, neprikladne obuće ili straha nisu išli dalje od planinarskoga doma. Svi smo se skupa ugodno družili.

Društvo je uistinu bilo šaroliko. Naša nova profesorica matematike bila je među najneprikladnije opremljenim izletnicima. Bila je u kratkoj suknji, kakve su se tada nosile, i laganim cipelama s nešto povišenom petom.

Inače, sve je muško u našoj školi bilo općinjeno njome jer je bila veoma lijepa. Mi smo joj bili prva generacija učenika nakon završenoga fakulteta. Nas nekolicina iz dopodnevne smjene više smo puta dolazili u paralelni popodnevni

Đurđica s Kleka

ZVONKO TRDIĆ

razred izgovarajući se da nismo dobro razumjeli neke zadatke. Uvalili bismo se u slobodne zadnje klupe i »usvajali gradivo«. Na taj nas je čin nagnala nezgodna profesoričina navika. Naime, dopodne je dolazila u hlačama, a popodne u kratkoj suknji. Zanimjeli bismo od uzbudljivoga prizora, koji nam je oduzimao dah, kada bi profesorica pisala gornje redove matematičkih zadataka propinjući se do vrha školske ploče. Zažareni i smeteni odlazili bismo s »dodatne nastave«.

Tada još nije bila dovoljno raširena svijest o štetnoj navici branja proljetnica i ostaloga cvijeća. Djeca bi često obradovala svoje majke bogatim kiticama visibaba ili ljubičica. Branje cvijeća bilo je uobičajeno.

Vrtoglava strmina ispod planinarskoga doma prema Jelavu bila je prepuna prekrasnih đurđica. Jedna od mojih kolegica poželjela je đurđice, a ja sam se uslužno upustio u branje. Spustio sam se oprezno niz kosinu. Mirisne đurđice bile su u punom cvatu.

Odjednom se na rubu iznad mene pojavila moja profesorica matematike i sva ushićena prizorom krenula ubrati đurđicu ispod svojih nogu. Ubrala je jednu, pa krenula prema drugoj. Izgubila je ravnotežu i počela kliziti kosinom nastojeći se rukama uhvatiti za travu i mlado raslinje. Klizila je na leđima sve brže i brže. Otklizati niz tu kosinu na stijene u podnožju bilo je uistinu pogibeljno. U trenutku sam postao svjestan ozbiljnosti situacije. Mogao sam je zaustaviti samo svojim tijelom, i nikako drugačije. Nogama oslonjen na korijenje krzljavih mladica, rukama sam obuhvatio što više mladica u dohvat i postavio se u žlijebu kojim je sve brže klizila. Iznad nas nastala je panična graja uplašenih izletnika. Moji su oprimci srećom izdržali sraz naših tijela. Uspio sam je zaustaviti. Bio je to sretan i zanimljiv prizor. Glava mi se našla u njenom međunožju, a njene noge na mojim ramenima. Kad je prošao prvi šok, trebalo se pokušati vratiti uz kosinu. Što smo se više pokušavali razdvojiti iz toga »klinča«, profesorica je sve prisnije nasjedala na moja ramena, a moja se brada sve temeljitije smještala podno njenoga trbuha. Pustiti se nisam smio jer smo oboje još uvijek bili u životnoj opasnosti, a ruke su me sve jače boljele. Nije bilo druge nego umiriti se i čekati dok se netko od izletnika, uz

osiguranje užetom, ne spusti do nas i pomogne nam. Tako je i bilo.

Nakon toga smo se moja profesorica i ja uz osmijehe mimoilazili u školskim hodnicima i na ulici, a dio matematike koji smo obrađivali do kraja školske godine nikada nisam dobro naučio – a imao sam čvrstu, znanjem nezasluženu, peticu.

Prvi uspon u stijeni

Noću, puno prije svitanja, netko je snažno zakucao na ulazna vrata naše kuće. Otac se probudio i otvorio. Bio je to Ivica C., pročelnik ogulinske stanice GSS-a. Na Kleku se dogodila nezgoda, a dvojica alpinista ostala su u stijeni. Iako nismo imali opremu i potrebno iskustvo za spašavanje iz stijene, trebali smo otići na Klek i vidjeti što možemo učiniti do dolaska ekipe iz Zagreba, koja je već obaviještena.

Pročelnik, dvojica članova stanice: Ivica B. i Miloš K. (milicajac – spašavatelj po službenoj dužnosti) te ja kao pripravnik ubrzo smo bili u Bjelskom.

Otišao sam naprijed ponijevši svu opremu koju smo u stanici imali: kacigu, dva užeta, nešto

Padina ispod doma na Kleku (danas obrasla)

klinova, kladivo, nekoliko karabinera i nekoliko zamki. Kad smo došli u planinarski dom, domar Joso Špehar objasnio mi je što se dogodilo: dok su dvojica alpinista penjala Studentsku varijantu Omladinskog smjera, jedan je pao i ostao u stijeni visjeti na užetu. Ni njegov neozlijeđeni partner nije se mogao popeti do kraja jer se u međuvremenu spustila noć. Tako su obojica noć provela u stijeni.

Zamolio sam Josu da ugrije bocu-dvije čaja za unesrećene. Koristit će im nakon hladne noći. Ostatak moje ekipe nikako nije dolazio. Kada su se konačno pojavili, zamolio sam ih da oni ponesu čaj za stradalnike.

Počelo je svitati kada smo iz doma krenuli prema jugoistočnoj klečkoj stijeni. Opet sam pošao naprijed jer su ostala trojica bila vidno umorna. Već iza špilje pored staze čuo sam neko larmanje iznad sebe. Pretpostavio sam da su dečki sami izišli iz stijene i razgovaraju vraćajući se u dom. Na moje veliko iznenađenje, silazio je samo jedan penjač, uz »masne« kletve i neobuzdano prostačenje. Prošao bi tako bijesan mimo mene da ga nisam upitao što mu se dogodilo i je li on jedan od unesrećenih. Potvrdio je. Već prije svanuća ispenjao je ostatak smjera i pošao u dom. Kad sam ga upitao za partnera, samo je razdraženo odgovorio: »Kakav partner? Taj kreten visi tamo u stijeni!«, pa nastavio dalje uz bujicu još glasnijih psovki i prostota na račun svojega kolege.

Unesrećenog penjača ugledao sam već sa sedla. Lagano sam se spustio do ulaza u Omladinski smjer. Prizor je bio nevjerovatan: čovjek je visio na užetu koje se gotovo cijelom svojom dužinom pružalo iz prevjesnoga žlijeba SVOS-a, u slobodnom prostoru, nekih pet-šest metara udaljen od stijene i četrdesetak metara iznad tla. Visio je naglavce, s užetom omotan oko noge. Kao kuglica na božićnom drvcu! Očito je bilo da se uz pomoć zamke pokušavao ispraviti u povoljniji položaj jer je bio blago povijen u leđima. Javio se kada sam ga pozvao, čemu sam se jako obradovao. Živ je!

Moji kolege nisu imali nikakvoga iskustva s penjanjem u stijeni, a ja tek toliko koliko sam naučio na ljetnom tečaju GSS-a. Procijenio sam da bih se mogao popeti otprilike do visine na

U Omladinskom smjeru u stijeni Kleka

kojoj se nalazio i nekako ga privući ka stijeni. Morao sam pričekati da dođe barem netko od moje ekipe prije negoli išta poduzmem. Dok sam čekao, čovjek na užetu počeo je gubiti živce i sve učestalije negodovati. Bivao je na momente i bezobrazan.

Pročelnik je došao prvi, pa sam mu izložio svoju namjeru. »Pokušaj, ako se usudiš!« rekao je kratko. Bez većih poteškoća popeo sam se na stijenu, do visine unesrećenoga. Iz te je perspektive situacija izgledala još ružnije. Zabio sam u stijenu još dva dodatna klina uz jedan postojeći, koji sam ondje vidio, i osigurao se, razmišljajući kako dosegnuti čovjeka na užetu. Razmotao sam užu koje sam ponio sa sobom i na jednom njegovom kraju napravio poveći čvor, poput kugle. Vitlajući kuglom iznad svoje glave, poput kauboja, u nekoliko navrata bacao sam je

Spašavanje stradale klečke vještice - zidna karikatura u prostorijama HGSS Stanice Ogulin

u pravcu užeta na kojemu je visio unesrećeni, nadajući se da će se omotati oko njega. Uspio sam! Sada je valjalo lagano prema sebi povlačiti užu s čovjekom i nadati se da se neće odmotati. Ovaj se nekako čudno umirio, vidno prestrašen. Metar po metar – i dohvatio sam unesrećenoga! Podigao sam ga nekako iznad sebe i ugurao na usku policu ispred neke rupe u stijeni. Brzo sam ga temeljito osigurao, koristeći zabijene klinove, karabinere i zamke.

Konačno siguran, briznuo je u nekontroliran plač, koji dugo nije prestajao. Skidajući s njegove noge užu na kojemu je visio, zabezeknuo sam se ustanovivši da je ono bilo tek ovlaš omotano oko noge, bez pravog čvora. Nisam dirao nogu, na kojoj su se uočavale vrećice limfe nakupljene oko mjesta koje je stezalo užu, već sam malo očistio i povio druge ogrebotine i ranice koje sam uočio. Tješio sam ga pritom jer je očito bio u šoku. Zatražio sam kolege da mi na užu pričvrste bocu s čajem, kako bih barem malo okrijepio čovjeka. Šokirao me odgovor: »Miloš je popio čaj jer je bio žedan!« O, bože! Ubrzo je unesrećeni došao k

sebi, što se jasno vidjelo po bezobrazluku kojim je komentirao, po njegovom mišljenju, našu traljavu akciju.

U svojoj knjizi »Sjećanja ili život gorskog spašavatelja« Borislav Aleraj napisao je o toj akciji, među ostalim, sljedeće: »Dado i ja kao prva, sanitetska i tehnička ekipa, u 8 ujutro bili smo u podnožju Omladinskog smjera. Tamo gore ugledali smo glave u kacigama i doznali da je na dojavu o nesreći malo prije nas iz Ogulina stigao i mladi pripravnik Zvone Trdić te se bez kalkuliranja solo popeo prvu, ne baš laku i uvijek vlažnu i sklisku dužinu Omladinskog smjera do unesrećenog...«

Često se prisjetim te zgode dok s ponosom gledam današnje članove Stanice HGSS-a u Ogulinu, koji su zahvaljujući nekadašnjem skijalištu na Bjelolasici i ovdašnjem sportskom penjačkom klubu prerasli u jednu od najboljih ekipa gorskih spašavatelja u Hrvatskoj, opremljenu svom potrebnom opremom za spašavanje ljudi na skijalištima, u stijeni, u špiljama i svim drugim prigodama gdje mogu biti korisne njihove vještine.

Planinarenje u paru

Dejan Jakšić, Rijeka

Uvijek je teško pomiriti karaktere kada nešto radiš u skupini. Jednostavno, toliko nas je različitih da se ponekad čini nemogućim uskladiti aktivnost tako da svi budu zadovoljni. Neću pisati o poteškoćama na društvenim izletima jer smo od takvog planinarenja odavno odustali, čak bih rekao, i prije nego što smo počeli. Bila su nam dovoljna dva izleta da potvrdimo svoju sklonost samostalnom odlasku u planinu, svojim tempom, prateći svoje ideje i staze te uživajući u miru, tišini i vlastitim mislima – i povremenom razgovoru u paru. No, planinarenje udvoje također iziskuje prilično usklađivanja – pa kako to napraviti?

Ne znam postoji li magični recept, ali kao i za sve drugo u životu, sigurno postoji način kako da vuk bude sit, a ovce cijele. Pretpostavljam da je lakše kad zajedno planinare dvije osobe istoga spola jer, ako si dovoljno dugo u planinarskoj zajednici, s vremenom nađeš nekoga sličnih tjelesnih mogućnosti, sklonosti i ambicija. A možda si vuk samotnjak i nemaš problema s time pa radiš ono što ti se radi i kada ti se radi. No, što kada ste par? Nerealno je očekivati da tjelesni aspekt bude jednak, a jednako zahtjevnim čini mi se i ispunjenje vlastitih ambicija u paru i općenito *outdoor* života koji želiš voditi i odabir aktivnosti kojima se želiš baviti.

Mi muškarci skloniji smo ludim avanturama i često nam padaju na pamet opasno glupe ideje,

dok žene češće racionalno pristupaju svemu – pa tako i planinarenju. Kako to onda pomiriti i naći kompromis, bez previše odricanja s obje strane? Prije svega, sve što napišem sigurno će biti subjektivno. Mogu samo reći nešto o našem pogledu na stvari i ispričati kako smo mi to počeli raditi i kako to kod nas (odlično) funkcionira, ali vjerujem da će svatko uspjeti pronaći neke sličnosti.

Pa kako je sve počelo? Za nas je bilo prilično važno, ako ne i presudno, to što smo počeli zajedno i u isto vrijeme, kao potpuni amateri, prije više od 12 godina. Dakle, nismo imali pojma ni o čemu, a forma nam je bila tu negdje – ne osobito dobra. Ona je na početku ipak morala uložiti nešto više vremena u stjecanje kondicije, ali oboje smo mogli odraditi lagani trekking s otprilike jednakom dozom napora i umora. Rekao bih da je prednost početi istovremeno, ako je to moguće, što ne znači da je nemoguće ako se tako ne dogodi.

Također, velik je utjecaj imalo i to što smo prepoznali da imamo sklonosti za duge pješačke relacije i da dobro podnosimo taj hodačko-pješački napor. Kada se samo sjetim naših šetnji uz more – ne tako kako ih možda zamišljate – nego 20 – 30 kilometara pješčenja bez zaustavljanja i uz gotovo razočaravajuće dolaskе kući – jer mogli smo još malo. Stvari te nekad same pronađu ili te jednostavno brzo povuku.

Tre Cime, Dolomiti

Naravno, kako smo sve češće išli u planine i bili u sve boljoj formi, tako je svatko od nas razvijao neke svoje ciljeve. Ili neki svoj put kojim želimo ići u svojem novom hobi ili životnom stilu – jer odavno je to prestao biti samo hobi vikendom. Zapravo, ja sam želio što više, luđe, jače i teže, a ona sve veće kilometraže, divljine i avanture, s nešto manje opasnosti.

Na prvu se čini da u tome nema previše sličnosti i da nema šanse da to funkcionira. Ali ima puno sličnosti i mnogo šanse!

Za početak, čini mi se da svatko treba sam sa sobom raščistiti jednu stvar – pristup »*me, myself and I*« ne dolazi u obzir! U paru smo jer želimo svoje slobodno vrijeme provoditi jedno s drugim i najljepše nam je kad smo zajedno, negdje u planini. Ako razmišljaš samo što se tebi radi i kamo ti želiš ići, gotovo je sigurno da nećete ići zajedno – pa čemu onda to!? Ali obrnut pristup, razmišljanje o tome što bi drugi htio, itekako je dobar pristup. Dakle, umjesto da sam

razmišljao što bih ja želio, smišljao sam što bi se njoj svidjelo a da unutar toga mogu ukomponirati nešto i za sebe. Isto bi to napravila i ona te bismo uz nešto nagovaranja i rasprave o potencijalnim opasnim dijelovima vrlo brzo došli do planova koji su zadovoljavali oboje i taj kompromis na kraju uopće nije izgledao kao kompromis – oboje smo bili sretni kao mala djeca. Ako baš želite biti negativni, možete reći i da je to sustav u kojem oboje odustanu od neke sitnice da bi na kraju većinom dobili ono što žele.

Kako to izgleda u praksi? Ja predlažem kamo bismo mogli sljedeću subotu i prvi je odgovor »ti ćeš nas jednom ubiti!« Onda lagano krenem s idejom prema dolje, dok ona ide prema gore. Na kraju se nađemo na ideji koja je oboma prihvatljiva i privlačna.

Druga je bitna stvar, uz uvažavanje partnerskih potreba, prepoznavanje za što ste uopće sposobni – kako vi sami tako i partner. Nemojte misliti da je to lako – nije ni za sebe sama, a kamoli za drugoga, koliko se god dobro poznavali. Svi smo mi zanesenjaci u nešto što jako volimo, a emocije i razum nisu u istoj rečenici kada su takve stvari u pitanju. Ono što je svaki muškarac pomislio gledajući neki akcijski film jest »sigurno bih ovo mogao, uostalom, i ja sam ćelav kao i on, zašto ne bih i ja« i slične gluposti koje nam prolaze kroz glavu iz udobnosti vlastitoga kauča s daljinskim u ruci. Priča postaje još luđa kada počneš gledati prave pustolovine snimane po najvišim planinama i stijenama svijeta – tada sanjarenju nema kraja, a nisi ni svjestan koju filmsku produkciju imaš u glavi dok zamišljaš kako bi ti odradio te stvari, samo da imaš priliku. Da, možeš misliti, i dalje si na kauču!

Dakle, poznavati sebe i partnera te priznati sebi vlastite mane i slabosti težak je zadatak! Zato je bitno iskustvo i postupni rast u onome što radiš – naravno, zajednički. U našem slučaju to znači da kada je ona na poslovnom putu, ja smijem, pazite: *smijem*, samo na one planine na kojima je ona već bila. To je zapravo savršeno jer znači da je ona još uvijek jako zagrijana za nove stvari, uspone i zajedničke pustolovine – a ja ću imati priliku ponoviti neke lijepe ture, ali po težim pristupima, mjereći si vrijeme i tepajući si kako sam super jak i brz dok mi umor ne objasni gdje

Iznad Baške na otoku Krku

je mjesto egi i ne počnem normalno uživati u planinama i prirodi oko sebe.

Budući da nemamo djece, još uvijek možemo naći dovoljno vremena svatko za sebe – da ja odem voziti bicikl sam, a ona ostane doma čitati knjigu, ako taj dan nismo na istoj razini energije. Tako mogu ispucati svoju potrebu za zahtjevnijim aktivnostima.

Treća je jako važna stvar da vodite računa o razini pripremljenosti i da ste uvijek na sličnom dijelu sinusoide – tako da kada radite stvari zajedno, zapravo ne osjetite da netko kaska i zaostaje. Ona može bez poteškoća planinariti više od deset sati, svladati uspon dug 30-ak kilometara i ukupnu visinsku razliku od 4000 metara. Cestom vozi bicikl 80-ak kilometara, vesla na SUP daski 20 – 25 km i ostvaruje slične dosege, na koje sam jako ponosan (meni je to normalno i sve navedeno mogu dvostruko). Zapravo, želim reći da ovo nije uobičajena situacija gdje lošiji uvijek nešto kvari boljemu, nego prilika da se

stekne određena razina sposobnosti, kondicije i snage (kako fizičke, tako i psihičke) kako biste se uvijek i bez previše promišljanja mogli upustiti u što god vam srce poželi. Naravno, ne možete živjeti u prošlosti, pa ako ste nešto nekada mogli, to ne znači da ćete to uvijek moći. Zato je važno uistinu jako voljeti ono što radite jer se nećete morati posebno truditi i tjerati da uvijek budete fit i spremni za akciju.

Ne znam postoji li četvrto, peto i šesto, ali ove tri cjeline smatram najvažnijima da biste uopće pomislili na zajedničko planiranje i planinarenje s obostranim zadovoljstvom. Ako se negdje morate dobro slagati i imati povjerenja jedno u drugo, to je definitivno na udaljenim i divljim planinskim lokacijama. Neke od navedenih stvari zasigurno će nadjačati ili zamijeniti entuzijazam i zaljubljenost u to što radite pa je to možda i najvažnija stvar. Tko uspije ujednačiti emocije u vezi s onim što radi neće imati poteškoća ni s ostalim jer zna što time dobiva.

Na vrhovima Svilaje, Kijevskog Kozjaka i Dinare

Željko Brdal i Mirela Čokešić, Zagreb

Hrvatsko planinarsko društvo Željezničar iz Zagreba organiziralo je od 5. do 7. listopada 2019. trodnevni izlet na Dinaru, pod vodstvom planinarskih vodiča Mladena Stankovića i Ivane Radić. Izlet je organiziran u povodu vikenda Via Dinarice, koji se obilježava prvoga vikenda u listopadu. Tako se simbolično, usponima na vrhove Dinarskoga gorja od Slovenije do Albanije, spajaju planinari iz svih zemalja koje to gorje povezuje.

Kozjak – vrh Bat (1206 m)

Nas tridesetak raskomotilo se u autobusu. Kao i uvijek, jedni spavaju, a drugi se zabavljaju. U Kninu zastajemo radi dodatne opskrbe hranom i pićem. Stižemo u Kijevo, do spomen-obilježja

Domovinskom ratu, i krećemo za markacijom, kroz selo do kolnog makadama, gdje se zaustavljamo. Mladen mi govori: »Željac, dođi, vidi tko je ovdje!« Nevjerojatno, ali istinito, tu je moj dragi prijatelj Dražen Lovreček iz Jastrebarskoga, sa suprugom i prijateljicom. Upravo su se spustili s Bata. Trenutak sreće i razgovora, pa svatko na svoju stranu.

Vrlo brzo stižemo do ograde i ljestava, prepreke o kojoj sam toliko čitao. Visoka žičana ograda koja je postavljena zbog divljači može se prijeći jedino tako da se uspnete na visoke metalne ljestve koje služe za prelazak planinara preko ograde. Bez većih poteškoća idem po lojtrici gor' i dol'. Ipak, nos je stradao, ogulio sam ga o jednu prečku. No, veseli me činjenica da sam se popeo kao Stalone, a sišao kao Rocky.

Članovi HPD-a Željezničar
na Kijevskom Batu

Uspón na Veliku Duvjakušu

Kroz uzgajalište divljači markacija prati šumsku cestu. Od divljači nema ni »d«. Cijela ekipa još jednom bez teškoća svladava ogradu, ovaj put na izlasku iz uzgajališta. Dvaput je dvaput!

Tek sada počinje pravo planinarenje. Krećem se tehnikom »na štap«. Staza je prihvatljiva, a vodiči su mi Mladen, Mirela, pa Elvir. Ide se lagano uzbrdo. Staza prati križni put koji je postavljen od Kijeva do vrha. Četrnaest postaja obilježenih križevima sjajna su dopuna planinarskim markacijama, a petnaesti, devet metara visok metalni križ, postavljen je malo ispod samog vrha Bata. Staza postaje sve strmija, vodi zavojito kroz šumarke te izlazi na travnat greben.

Kratko zastajemo radi predaha, pa nastavljamo. Korak po korak se uspinjemo i izlazimo na vršni greben. Zbog strmine i sve više stijena na stazi primjenjujemo tehniku »ruka vodilja«, tako je sigurnije. Iako prvi put vodi slijepog planinara,

Zvonko je sjajan poput manekena. Uz odlično navođenje uspješno stižemo na vrh. Utiskujem žig vrha Bata. Upozoravaju me da se ne šetam okolo naokolo. Naime, s vrha se u dubinu sjeverno i istočno spušta stijena visoka oko 150 metara. Mladen mi pomaže opisujući vidik po principu sata; na 12 sati su Kijevo i Dinara, na 3 sata su Troglav i Kamešnica, na otprilike 5 su Peručko jezero i Svilaja, na 6 je Moseć, na 7 su Promina i Drniš, dok su na otprilike 11 sati Knin i Velebit.

Slijedi silazak s vrha, s Mladenom i Zvonkom izmjenično na ruku, na iskustvo i povjerenje, svako malo »na trenje«, sporo, ali sigurno. Dobra gojzerica zlata vrijedi, pogotovo na takvom terenu i kada si slijep. Što čvršća, to bolja. U tren oka smo kod žičane ograde, pa kroz uzgajalište, ponovno za moj nos fatalne ljestve, i evo nas kod autobusa.

Vozimo se do Vrlike, u koju dolazimo na Dan grada, odnosno na proslavu Gospe Rožarice. U

Vrlici se pridružujemo fešti uz gastro-enološko nadoknađivanje izgubljenoga usponom. Jedu se janjetina, teletina, kupus, vrlički uštipci. Noćit ćemo u ekološkoj stanici Vrljika u selu Ježeviću, zaselku Vučemilovićima. Škola oštećena u Domovinskom ratu obnovljena je i prenamijenjena u ekološku stanicu, a koristi je zagrebački Prirodoslovno-matematički fakultet za izvođenje terenske nastave i istraživačkih projekata. Okupljamo se u prostranoj i uređenoj blagovaonici, uživamo uz red pjesme, red pića, red hrane, i tako dugo u noć.

Velika Duvjakuša (1708 m)

Jutro, 6. listopada, friški zrak, selo, pijetlovi nas bude, a možda se i čude jer se sada dijelimo u dvije skupine. Prva skupina sjeda u autobus i polazi prema najvišem vrhu Hrvatske, a druga, u kojoj sam i ja, kreće pješice prema Velikoj Duvjakuši. Iz baze »cestarimo« po asfaltu, slijedi dugotrajno tabananje po makadamu (internet kaže 4 km). Mimoilazimo se s osobnim automobilom punim planinara. Prolazimo pored ruševina zaselka Sutine i napokon se nazire kraj makadama. Počinjemo se uspinjati. Krećem se tehnikom »na štap«, videća pratnja je Mira, tako da sam u tren oka, hoću-neću, na trećoj poziciji u koloni. Staza je prava dinarska, kamen, krš (bez maslina), stjenovita, i traži od svakoga, a posebno od mene, velik oprez pri kretanju. Svaki je korak sve strmiji. Čini mi se da nijedan korak nisam napravio na istoj nadmorskoj visini. Svladavanje visinske razlike primoralo je planinarku Maricu da se potuži vodiču Mladenu. Ovo joj je prezahtjevno, što zbog nedostatka kondicije, što zbog poteškoća sa srcem.

Napredujemo polako ali sigurno kroz visoku makiju po dobro označenoj planinarskoj stazi, koja se neprestano uspinje, čas prihvatljivo, čas sve oštrije. Kombiniram način uspona; malo na ruku, malo na štap, a kao pratnja izmjenjuju se Damir i Ester. Postaje sve jasnije da smo mnogo sporiji od predviđenoga. Na križanju planinarskih putova uzimamo duži odmor. Kontaktiramo HGSS, pola zbog mene, a pola zbog Marice. Budući da smo u vremenskom »cajtnotu« glede povratka po danu, dogovoreno je da po nas dvoje u planinarsko sklonište Pume dođe terensko vozilo.

Nastavljamo uspon po strmoj goleti, a pod nogama se izmjenjuju trava i kamenjar. Osjećam lagan zamor dok koračamo stazom s mnoštvom strmih zavoja. Izbijamo na prijevoj i travnatu zaravan gdje se zaustavljamo radi dužeg odmora. Ondje susrećemo ekipu iz splitskoga HPD-a Mosor. Osim hrane i pića, s njima dijelimo i doživljaj predivnog vidika prema Velikoj Duvjakuši, obrasloj klekovinom.

Idemo dalje. Prolazimo mimo ostataka suhozida. Ti su zidovi građeni u vrijeme kada se ovdje napasalo blago. Prolazimo pokraj Romića lokve te stižemo do križanja, a zatim slijedi završni uspon kojim se preko travnatih dolaca približavamo vrhu. Konačno, evo nas na vrhu. A ondje puše Thompsonov vjetar s Dinare, ne možeš ga ni pitati bi li se zaustavio! Fotografiranje kod spomen-obilježja i žiga brzopotezno je jer je snaga vjetra neizdrživa.

Na samom vrhu nalazi se spomen-obilježje poginulim pripadnicima varaždinskih Puma, 7. gardijske brigade, koji su na Dinari položili svoje živote za obranu domovine. Njima je u čast i lijepa planinarska kuća koju su podigli dalmatinski planinari nazvana Pume. Sklonište se nalazi na visini od 1632 m, i uz Vlaški grad, jedno je od najljepših i najviših planinarskih skloništa u Hrvatskoj. Spuštamo se do skloništa i do njega stižemo istovremeno kad i terenac HGSS-a.

Sklonište je zapravo lijepa planinarska kuća o kojoj se uzorno skrbi Planinarska udruga Dinaridi iz Splita. U prizemlju su prostrana kuhinja, blagovaonica sa zatvorenom terasom i spremnik s kišnicom, gdje obnavljamo zalihu vode i osvježavamo se. S terase se pruža predivan vidik prema jugu. Zajednička je spavaonica u potkrovlju. Kuća je odlično uporište za uspon na vrhove Veliku Duvjakušu, Troglav i Jankovo brdo.

Prema uputi vodiča, Marica, Sanja i ja ukrćavamo se u terenac te krećemo nizbrdo »cestom« na »Dinara trophy«. No, zahvaljujući terencu i sjajnim HGSS-ovcima Hrvoju i Stipi, spretno i sretno stižemo do Ježevića. U prilog odluci da se nas troje spustimo terencem govori činjenica da se ostatak ekipe spustio u dvije skupine, obje po mraku. Hvala HGSS-u!

Dinara (1831 m), najviši vrh Hrvatske

Na put prema Dinari krećemo iz sela Glavaša. Ni vodiči, ni mještani, ni sve internetske stranice nisu nas mogle upozoriti na silinu vjetra s kojom se susrećemo odmah pri izlasku iz autobusa. Svatko je na sebe odjenuo sve što je imao, ali sve to nije dovoljno. Dan je sunčan, ali veoma hladan, a snaga vjetra samo pojačava osjet hladnoće.

Pred nama je otprilike deset sati hoda. Taj put na Dinaru karakterizira stalan uspon. S obzirom na vjetar koji ne posustaje, uspon je još i teži. Krećemo se sporije od očekivanoga jer nemilosrdan vjetar i najsnažnijima od nas oduzima brzinu. Bez obzira na sve slojeve odjeće koje imamo na sebi, svakome bi dobro došao još jedan zaštitni sloj koji bi ga štitio od glave do pete.

Nakon pola sata hoda stiže se do Pećina. Put do toga mjesta vodio nas je kroz visoku travu, makiju i poneki šumarak. Staza je dobro označena i prekrasna je uvertira planinskim prostranstvima koja su uslijedila. Ne zadržavamo se mnogo, tek

toliko koliko je potrebno da se malo odmorimo, fotografiramo i na sebe navučemo još koji preostali odjevni predmet.

Nepregledne livade obojene su bojama jeseni. Trava po kojoj hodamo prekrasne je zlatne boje, mekana, i nošena vjetrom šušti kao da šapuće priče sviju onih koji su nekada prolazili tim putem. Uz put je izvor na kojem obnavljamo zalihe vode. U blizini skloništa Martinove košare nailazimo na planinske konje. Prizor nas oduševljava. Zaista je jedinstven doživljaj susresti konje kako slobodno pasu, promatrati im grive nošene vjetrom, plavo nebo bez ijednog oblaka, prizor kao iz bajke. Konji nas prate do skloništa.

Sklonište Martinova košara nalazi se na visini od 1300 metara, na otprilike pola puta prema vrhu. Radi se o tradicionalnoj kamenoj kući u sredini prostranih Donjih Torina, koja se svojim izgledom dobro uklapa u okoliš.

Od skloništa do vrha trebaju nam još puna dva sata uspona, ali već navikli na vjetar, sada

Uspon po stjenovitom terenu

malo i odmoreni, bez teškoća nastavljamo prateći markacije. Uspon je većinom jednoličan, nisko raslinje, trava i kamenit teren, poneki šumarak. Tehnički nije nimalo zahtjevan, no zbog dugotrajnosti treba biti u dobroj kondiciji. Nakon otprilike pet sati hoda konačno stižemo na vrh, a kako je već odmaklo podne i vjetar je prestao

puhati silinom kakvom je puhao ujutro, na vrhu si dajemo oduška i dugo uživamo.

Vrh Dinara, najviši u Republici Hrvatskoj, visok je 1831 m, a čine ga dvije podjednako visoke glavice, udaljene pedesetak metara. Jedna od njih označena je geodetskim stupom, a na drugoj stoji pet metara visok metalni križ. Posebno veseli natpis »Dobro došli na Dinaru – vrh Dinara (Sinjal, 1831 m)«. S vrha se pruža vidik na gotovo sve dalmatinske i bosanske planine. Jedna je od osobitosti svakoga visokog vrha, pa tako i ovoga, vidokrug od 360 stupnjeva, od kojeg zastaje dah. Da smo na taj izlet išli samo koji mjesec prije, ne bismo vidjeli nedavno postavljeno sklonište na samome vrhu. Letačka posada Eskadrile transportnih helikoptera 93. zrakoplovne baze Hrvatskoga ratnog zrakoplovstva iz Divulja prevezla je u srpnju 2019. skromno metalno sklonište na vrh Dinare. U njemu su samo dvije-tri klupe. Izrazito je crvene boje i koliko god izgledom odskače od okoliša, toliko mu nekako baš i pripada.

Za silazak odabiremo drugi put, preko planinarskog skloništa »Drago Grubač« (1645 m).

Na Svilaji

Sklonište je nazvano po preminulom hrvatskom branitelju, pripadniku 141. brigade Hrvatske vojske, ujedno i strastvenom planinaru koji je za života i sam sudjelovao u izgradnji i obnovi mnogih planinarskih objekata. Sklonište je solidno opremljeno, a nadomak njega nalazi se spomen-obilježje iz Domovinskog rata i nekoliko klupa. Možda je malo neobično, ali mnogi planinari iz naše skupine pamtit će ga po specifično osmišljenom i uređenom zahodu u blizini skloništa. Riječ je o zahodu s najboljim pogledom na svijetu.

Sljedeća je važna točka na putu gradina Glavaš iz 14. stoljeća. Tvrđava, zvana još i Dinarić, razmjerno je dobro sačuvana. Prizor je lijep sam po sebi, a pogotovo oduševljava pogled na moćnu Dinaru, s koje smo se upravo spustili. Otp rilike sa zalaskom sunca stižemo natrag do sela Glavaša i nastavljamo prema Ježeviću.

U autobusu i tijekom cijele večeri sređujemo dojmove. Dinara nije visoka poput alpskih vrhunaca, nema tehnički teških detalja i zahtjevnih putova koji se prepričavaju mjesecima, ali ta nemilosrdna ljepotica nudi prostranstvo, slobodu koja se osjeti prilikom uspona i silaska, to je planina koja izaziva ponos i radost jer je tako jednostavna, tako naporna i zanimljiva, tako nemilosrdna, a ujedno tako prekrasna i tako naša.

Svilaja (1508 m)

Iz noći u jutro tražilo se sve – neki čarape, neki štapove, a neki i ruksak – i već se vozimo cestom Hrvace – Zelovo. Nakon kratke vožnje skrećemo na makadam i njime stižemo do planinarske kuće Orlove stine (1065 m). Kratko navraćamo u kuću kako bismo se pozdravili s domaćinom, koji nas dočekuje veoma srdačno.

Svilaja je izdvojena planina ispružena usporredno s višim, sjevernijim masivom, koji čine Dinara i Troglav, u smjeru sjeverozapad – jugoistok u dužini od 30 kilometara, između Sinjskog i Petrova polja. Najviši je vrh Bat (1508 m), južni vrh Svilaje. Glavno je obilježje cijele planine krševitost. Na njoj se naizmjenično nižu vrhovi i ponikve (vrtače), a ima i mnogo krških jama i špilja.

Uspinjemo se s makadama na planinarsku stazu i oštro uzbrdo vijugamo kroz rijetku šumu.

Na vrhu Svilaje

Staza postupno izlazi iz šume na kršku golet s mnogo kamena i malo trave. U dolini se vidi lokva koja služi kao pojilište za blago te ostaci pastirske kuće. Dolazimo do raskrižja gdje se naša staza spaja s drugom varijantom koja vodi preko Badnji. Slijedi uspon kamenitim grebenom. Na nekoliko se mjesta penjem i rukama i nogama. Alen, Damir i Ivana budno paze na mene, svega tu ima; stjenčuga, rupčaga, kaskada, doslovce hodam po rubu. Slijedi još jedan oštar uspon ukoso uzbrdo po kamenoj goleti s hrpom kamenih ploča, i tako sve do vrha. Napokon stižemo do geodetskog stupa na vrhu. Kakav osjećaj! Utiskujemo žig vrha u planinarski dnevnik i fotografiramo se, a zatim slijede duži odmor i okrpjapa.

Na silazu hodamo oprezno kao po jajima, sporo, korak po korak. Vraćamo se istom stazom, preko bezbrojnih kamenih blokova. Staza završava strmim spustom i naposljetku izlazi na makadamsku cestu kojom se ubrzo stiže do kuće Orlove stine. Kuća na rubu prostranog dolca, podno Orlovih stina, zidana je dvokatnica s kuhinjom, blagovaonicom te četirima spavaonicama. Kuća pruža odlične uvjete za boravak, dobro je održavana i ima sve što treba. Vrijeme brzo curi, a izvor Cetine koji smo planirali posjetiti ako nam ostane vremena za dana, ostao je za neki drugi izlet. U Zagreb dolazimo u sitnim noćnim satima, sretni i prezadovoljni dinarskom čarolijom.

O obnovi starog Hirčeva skloništa na Bijelim stijenama

Zvonko Trdić, Ogulin

Iako ga je u posebnim prilikama zgodno pokazati, biserje se uvijek čuva na skrovi-
tom mjestu. Stoga su, po svojoj prilici, i Bijele
stijene u njedrima Velike Kapele ostale tako dugo
nepoznate. Krajem devetnaestoga stoljeća, kada
su otkrivene, put do Bijelih stijena bio je ravan
pravoj avanturi. Svojom nestvarnom ljepotom
neodoljivo su mamile brojne planinare i izlet-
nike. Stoga su planinari već 1928. ondje sagradili
prvo planinarsko sklonište i nazvali ga imenom
prirodoslovca i planinara Dragutina Hirca, koji je
proširio glas o jedinstvenoj ljepoti Bijelih stijena.

Konac Drugoga svjetskog rata Hirčeva
je kuća dočekala u jadnom stanju. U dopisu
upućenom 14. prosinca 1948., tada nadležnom,
Glavnom odboru Fiskulturnog saveza Hrvatske,
tajnik Planinarskog saveza Hrvatske (PSH), Slavo
Brezovečki između ostaloga navodi: »Kuća nema
ni jedna vrata, prozore, štednjak, pod i nema
nikakav inventar osim drvenih ležajeva za 12
osoba.«, a među potrebnim popravcima spominje
popravak krovne konstrukcije i žljebova za odvod
vode u cisternu.

Dana 6. travnja 1951. građevinski referent
PSH-a Zvonko Peharec upućuje dopis ogulin-
skom PD-u u kojemu žurno traži snimku stanja
skloništa na Bijelim stijenama, nacrt objekta i

troškovnik potrebnih radova za njegovo potpuno
uređenje i opremanje. Dopis je izgleda došao
u zao čas jer je u to vrijeme zamrla aktivnost
ogulinskih planinara, iako je Planinarsko druš-
tvo Klek osnovano prije nepunih godinu dana.
Osnutkom PD-a Klek ponovno je oživjela ideja
o izgradnji planinarskog doma na Kleku, pota-
knuta tada već daleke 1928. godine. Izgleda da se
tadašnje vodstvo PD-a Klek nije usudilo prihvatiti
izazov izgradnje novoga objekta na Kleku i isto-
vremene obnove Hirčeve kuće na Bijelim stije-
nama, što se dade naslutiti iz korespondencije s
Planinarskim savezom Hrvatske.

Činilo se da Hirčevo sklonište očekuju bolji
dani kada je u svibnju 1952. Edo Šinko iz mrko-
paljskoga PD-a Bijele stijene poslao dopis Zvonku
Peharcu, izvijestivši ga da je skupina članova
njegovog društva voljna obaviti popravak objekta.
Nažalost, i taj se pokušaj izjalovio.

Godišnja skupština PD-a Klek, održana 13.
studenoga 1953. (prva nakon osnivanja PD-a
Klek), označila je prekretnicu u radu ogulin-
skih planinara. Novo vodstvo na čelu s agilnim
predsjednikom, ogulinskim sucem Marijanom
Manceom, prihvatilo je izazove, prionulo poslu, i
odmah pokrenulo aktivnosti oko izgradnje doma
na Kleku. Hirčevo sklonište ostalo je u drugom
planu.

Novi predsjednik PSH-a Većeslav Holjevac
u dopisu koji šalje ogulinskim planinarima 2.
rujna 1954., »na ruke druga Šojata« (Franjo Šojat,
tajnik II), između ostaloga navodi: »Dragi druže
Šojat! Tebi je poznato da imademo 'Hirčevu kuću'
na Bijelim stijenama koju su lanjske godine naši
omladinci iz Velebita popravljali. Kuća je ostala
nedovršena pa je potrebno još dovršiti i popraviti
u prvom redu krov, zatim cisternu, štednjak i

Staro Hirčevo sklonište na Bijelim stijenama

peć, ulaz u kuću, i ostale sitnice. Molim Te lijepo uzmi si to na dužnost kao drug i planinar da se ta kuća popravi, pa se odvezi do Bijelih stijena, pregledaj dom i najmi radnike u Ogulin, koji će potrebne radnje na kući izvršiti. Bilo bi dobro, čak i potrebno, da uzmeš sa sobom stručnjake koji će, ako je moguće, izvršiti radnje da na licu mjesta ustanove potrebu materijala i potrebno radno vrijeme, pa da izrade troškovnik kojega treba hitno poslati k nama u Zagreb.«

Nakon još jednoga dopisa, predsjednik PD-a Klek Marijan Mance poslao je na Bijeke stijene građevinsku komisiju koja je utvrdila potrebne radove na skloništu.

Dana 26. svibnja 1955. u Zagreb su poslana dva troškovnika za dovršenje kuće na Bijelim stijenama. Jedan je sastavio Franjo Car, a drugi Andrija Golac, s tehničkim opisom i dokaznicom mjera. Prihvaćen je troškovnik poduzetnika Franje Cara (244.125 din.). Za boravka potpredsjednika PSH-a Dragutina Mlaća u Ogulinu, tajnik PD-a Klek, Ferdo Uršan obećao je angažirati majstora iz Jasenka koji bi trebao obaviti radove na Bijelim stijenama, ali se ovaj više nije javljao.

Dopisom od 18. kolovoza 1955. PD Klek potvrđuje primitak doznačenih 250.000 din. za radove na Bijelim stijenama, od čega je odmah isplaćeno 100.000 din. poduzetniku Caru za nabavku materijala. Te jeseni V. Redenšek, član Izvršnog odbora HPS-a, nakon boravka na Bijelim stijenama, izvješćuje predsjednika Većeslava Holjevca da poduzetnik Car nije završio radove na Hirčevu skloništu (dopis od 16. studenoga 1955.)

Konačno, u nedjelju, 5. kolovoza 1956. na Bijeke stijene odlazi građevinska komisija PD-a Klek, kojoj se pridružio i ing. Kurtović iz PSH-a. Pregledali su obavljene radove i utvrdili završni obračun posla na Hirčevu skloništu. Tom je prilikom ing. Kurtović ukazao na potrebu dodatnih radova (betoniranje poda kuhinje i predsoblja). Član Careve grupe, građevinar Dragan Radočaj u tu je svrhu izradio odgovarajući troškovnik. Radovi su naknadno obavljeni uz znatne izmjene opisa posla i daleko manji iznos sredstava od predloženoga u troškovniku.

Obnovljeno sklonište služilo je planinarima sve do izgradnje novoga planinarskog doma, koji je svečano otvoren 4. srpnja 1968.

Ljekarnik Franjo Schwartz

povjerenik HPD-a u Samoboru

Uz 145. obljetnicu prvog izleta HPD-a

Zrinka Kušer, Samobor

P oput mnogih europskih i svjetskih muzeja, i Samoborski je muzej zbog pandemije na neko vrijeme morao zatvoriti vrata posjetiteljima. Budući da muzeji planiraju programe kako bi se na vrijeme osigurala potrebna sredstva za njihovu realizaciju, novac planiran za izložbe

i događanja u prvoj polovici 2020. morao je biti preusmjeren na druge stavke, a izložbe su pretvorene u virtualne (naravno, samo one koje se mogu prezentirati na taj način).

Proljetos se navršilo 145 godina od prvog izleta Hrvatskoga planinskog društva u Samoborsko gorje, a HPD Japetić pripremao je petnaesti Japetićevo pohod, posvećen planinaru Miroslavu Ivaniševiću u povodu stote obljetnice njegova rođenja. Željela sam 15. svibnja sve tri obljetnice i kratku priču o životnome putu Miroslava Ivaniševića spojiti u jednu izložbu te tako približiti javnosti našu bogatu planinarsku povijest i istaknuti zavidnu količinu vrijednoga planinarskog materijala koji se čuva u arhivu Samoborskog muzeja. Fantastično je kako se iz samo jedne fotografije, zapisa ili ideje može roditi njih bezbroj te ispričati lijepa i zanimljiva priča! No, izložba je silom prilika, zbog epidemiološke situacije prouzročene koronavirusom, preseljena u virtualni oblik i objavljena na web-stranici Muzeja te kao poveznica na web-stranici Hrvatskoga planinarskog saveza.

S jedne mi je strane nedostajala izravna komunikacija s publikom i prezentacija obilja sakupljenog materijala, no s druge mi je drago što je izložba našla i takav put do javnosti. Jedan od ciljeva izložbe bio je doznati što više o jednoj osobi koja se godinama samo usputno spominje, a itekako je pridonijela tome da se izlet dvanaestorice entuzijasta prije 145 godina što bolje odvijae. Bio je to ljekarnik i povjerenik HPD-a u Samoboru Franjo Schwartz.

Jedno od konstituirajućih tijela Hrvatskoga planinskog društva bio je Odbor. Njegova najvažnija briga bila je proširivanje djelovanja Društva po cijeloj našoj domovini. Zbog toga su se povjerenici birali za ona mjesta koja leže podno planina, a osnovna im je zadaća bila

Franjo Schwartz sa suprugom u Sofiji, preuzeto iz knjige »Ljekarnički dom. Od privatnog vlasništva do staleškog doma« uz dozvolu

podupiranje lazne po gorah i planinah u dotičnoj okolici. Schwartz je bio prvi povjerenik HPD-a u Samoboru. Uvečer 16. svibnja 1875. dočeka je u Podsusedu sudionike prvog izleta te ih trojim kolima dovezao u Samobor. Bili su to Josip Schlosser Klekovski, Josip Torbar, Đuro Crnadak, Mijo Kišpatić, Gjuro Pilar, F. Danošić, V. Dizdar, dr. Kolarić, dr. Plohn, Pliverić, Šabarić i D. Šarić. O nekima ima dovoljno podataka, a ostale ćemo nažalost morati pamtiti tek po prezimenima. Za razliku od današnjice, tada je organizirani odlazak u planine, zbog nedostatka ili sporosti logistike, bio složen pothvat, a izlet na Oštrc i Plešivicu te davne 1875. bio je prava znanstvena ekspedicija uglednih ličnosti onoga doba. Sjetimo se samo kako je Gjuro Pilar s pomoću instrumenta, aneroida ili barometra što ga je ponio sa sobom, izradio tablicu u koju je upisivao vrijednosti temperature, tlaka i nadmorske visine na važnijim visinskim točkama (Oštrcu, Sedlu i Plešivici) te kako je arhaičnim izričajem u dnevniku Obzor detaljno opisivao njihove tadašnje »avanture«, a sam uspon nazivao laznom:

»Prva lazna društva bje opredjeljena na 17. o. mj. na duhovski ponedjeljak, a predmet lazne Oštrc i Plešivica, dva briega, razstavljena liepom dolinicom, u kojoj leže Rude blizu Samobora. Izprva se bilo prijavilo do 25 članova za tu laznu, nu malo po malo smanjivao se broj učestnika uslied raznih zapreka, tako se napokon od onih, koji su

stalno obećali, samo 12 njih na kolodvoru nadje. (...) Večernjim vlakom krenu družba željeznicom do Suseda, gdje ju dočeka srdačnim pozdravom g. liekarnik Schwarz, povjerenik društva za Samobor. Na desnoj obali Save bijahu u pripravi troja kola, te veselo, pače pjevajući, prispješe planinci u Samobor. (...) Za sutradan 17. bje urečen poranak oko 5 sati. Čekajuć međjutim na kola i kavu, bje i šest sati kad družba krenu, dobar dokaz, da pravi turista nit o jednom nit o drugom ovisjeti nesmjje. Oko 7 sati bijaše društvo u Rudah, oko 8 i 1/2 na Oštrcu 2298 stopa nad morem. Premda je to napram alpinskom velegorju neznatna visina, to se ipak ovaj brijeg, kako mu ime kaže, odlikuje svojom strminom, oštrinom, te spada medju teže pristupne briegove naše domovine. (...) Nastaviv svoj put Plješivikom cestom krenu društvo na sam vrh Plješivice 2470 stopa (po aneroidu 2420 st.) visoku, tamo iza pospješna penjanja oko 2 sata popodne prispje. Izgled sa Plješivice manje je u ovih okolnostih pružao nego obično, jer je magla oko podne sve to jačom postajala, pače od zapada i kiša

Ljekarna u Samoboru, nekoć (fotoarhiv Samoborskog muzeja)...

... i sad (foto: Ivana Pavlović)

Schwartz je bio prvi povjerenik HPD-a u Samoboru. Uvečer 16. svibnja 1875. dočekaio je u Podsusedu sudionike prvog izleta HPD-a te ih trojim kolima dovezao u Samobor. Za razliku od današnjice, tada je organizirani odlazak u planine, zbog nedostatka ili sporosti logistike, bio složen pothvat, a izlet na Oštrc i Plešivicu te davne 1875. bio je prava znanstvena ekspedicija

prietila, što je društvo sililo na pospješno silaženje najkraćim i dosta strmim putem do sv. Leonarda, gdje se je kod puna zdenca izvrstne a nješko i čudotvorne vode u parokijanskom vrtu odmorilo. Povratak u Samobor pješke bijaše ugodan i lastan, a dobra večera u čitaonici priredjena, završi zaista ugodan prem trudan dan. Kod stola pilo se i napijalo starini predsjedniku, koji mladjahnom uzstrajnošću za nijednim zaostajao nije. (...) Pjevalo se i veselilo do devete ure, na što se društvo iza srčana oprosta od prisutnih Samoboraca razidje, većinom na počinak. Sutradan povratak jutarnjim vlakom.»

Malo je vjerojatno da je Schwartz išao s njima na dvodnevni izlet. Može se pretpostaviti da je kao poduzetnik radio u ljekarni i vikendom, uz rješavanje obveznih administrativnih poslova.

Podaci o njegovom boravku u Samoboru zapravo su vrlo oskudni. Tek sam nekoliko napisanih rečenica pronašla u arhivu Samoborskog muzeja, no više o njemu doznala sam zahvaljujući istraživačicama povijesti liječništva i ljekarništva Stelli Fatović-Ferenčić i Maji Jakševac Mikša, literaturi koju su mi poslale i posudile te podacima koje su sa mnom nesebično podijelile.

Franjo Schwartz rođen je 1841. u Novoj Gradiški. O djetinjstvu i ranoj mladosti nemamo nikakvih podataka. Doznajemo tek da je ljekarničku praksu obavljao u zagrebačkoj ljekarni sv. Marije kod Gracijana Mihića, tirocinijski ispit (praktični ispit ljekarničkoga studija) položio u listopadu 1860. te diplomirao u Beču 1. lipnja 1864. Nakon završenog studija asistira u istoj

Račun iz Schwartzove ljekarne (Iz stalnog postava Samoborskog muzeja)

Unutrašnjost Ljekarne Sv. Duhu dok je vlasnik bio Slavko Zimmerman, preuzeto iz časopisa Medicus uz dozvolu

ljekarni kod učitelja Mihića te se ženi njegovom nećakinjom Adelom s kojom je u braku dobio tri kćeri i sina. Šezdesetih godina 19. stoljeća kupio je ljekarnu na glavnom samoborskom trgu, najvjerojatnije od Milana Wiesnera, sina Ferde Livadića, no bio je vlasnikom još dviju ljekarni u Zagrebu – »K Angjelu« (od 1869. do 1874.), koja se nalazila na uglu današnje Preradovićeve i Tesline ulice, te »Sv. Duhu« (od 1878. do 1883.), koja se nalazila u Ilici 12.

U razdoblje između 1874. i 1878. lijepo se uklapa njegovo vođenje ljekarne i obavljanje dužnosti povjerenika HPD-a u Samoboru. No, nepoznato je i nisam naišla na podatak je li živio u Samoboru i u šezdesetim godinama, kada je kupio ljekarnu. Godine 1877. Schwartz prodaje samoborsku ljekarnu Marku Cesaru, koji je drži do 1892. Nakon njega ljekarna dolazi u ruke jednome od naših najpoznatijih ljekarnika, gradonačelnika, sportaša i planinara, rođenom Jaskancu, Mirku Klešiću. Zanimljivo je da se i samoborska ljekarna zvala po anđelu – ali zlatnom.

Prvi vlasnik zagrebačke ljekarne »K Angjelu« bio je Stjepan Kimm, rodom iz Velikog Bečkereka u Ugarskoj, danas Zrenjanina. Zbor ljekarnika protivio se otvaranju te sedme po redu ljekarne u Zagrebu, no ona se 1864. ipak otvorila. Kada je nakon dvije godine Kimm ipak odlučio prodati ljekarnu, Zbor ljekarnika opet se usprotivio navodeći da se ljekarna po ondašnjim zakonima ne može tek tako prodati. Unatoč svemu, ljekarna je prodana Franji Schwartzu, ali ostalo je nejasno tko je njome upravljao dok novi vlasnik nije stekao pravo upravljanja. Kimm tada najvjerojatnije odlazi u Beč, no to nije sigurno jer mu se nakon legitimnog preuzimanja ljekarne od strane Schwartz 1869. gubi svaki trag. Detaljniji podaci vezani uz poslovanje ljekarne »K Angjelu« za vrijeme Schwartz nisu pronađeni, ali zna se da je istovremeno obnašao i funkciju predstojnika Zbora ljekarnika (1871. – 1873.). Pretpostavlja se da mu ljekarna nije donosila zadovoljavajuću zaradu te se zbog toga postupno okrenuo novoj ljekarni »Sv. Duhu« u Ilici 12 smatrajući da će

Mirko Kleščić (fotografija u vlasništvu Sonje Kleščić)

ona, s obzirom na lokaciju u samom centru grada, biti isplativija. Ljekarnu »K Angjelu« prodao je ili dao u zakup Franji Wachi, koji je vodi vrlo kratko vrijeme, a svoju nekadašnju drogeriju u Ilici 12 pretvara u ljekarnu »Sv. Duhu« 1878. Schwartz je, naime, bio registriran i kao drogerist i kao trgovac drogerijskom robom. Imao je tvrtku koja se bavila trgovinom vina, a prestala je s radom 13. ožujka 1905.

Od prvoga vlasnika ljekarne »Sv. Duhu«, Schwartz, pa do posljednjega, Vojka Arka, koji postaje njezinim posljednjim vlasnikom do poslijeratne nacionalizacije provedene 1948., vlasnici su joj bili redom Edo pl. Tomaj, Aloisa Winger, Josip Grahovac i Slavko Zimmerman. Schwartz se nakon obiteljske tragedije, smrti sina Đure (1882.) i kćeri Marije (1884.), seli u Sofiju, gdje kupuje jednu od najvećih ljekarni, a ljekarnu »Sv. Duhu« prodaje bivšem ljekarniku Jastrebarskoga Edi pl. Tomaju. Sljedećih godina vodi jednu od najvećih ljekarni u Sofiji, potom u Beški u

Vojvodini, no nakon smrti supruge vraća se u Zagreb, gdje neko vrijeme živi s kćeri. Umro je 30. ožujka 1922., osiromašen, te je pokopan na zagrebačkom Mirogoju.

Bio je poznat kao vrlo dobar stručnjak. Ni jedna od tih zagrebačkih ljekarni više ne postoji, a znanje o njima svodi se na malobrojno pisano gradivo. U zgradama gdje su bile smještene danas se nalaze drugi sadržaji i sve je manje onih koji uopće znaju da su tamo nekoć bile ljekarne. Samoborska je ljekarna pak nakon Kleščićeva sina Mirka mlađeg prešla 1947. u ruke tadašnje Narodne vlasti. Osamdesetih godina prošloga stoljeća obitelj Kleščić uspjela je vratiti svoju imovinu te danas iznajmljuje ljekarni prizemni prostor u prekrasnoj secesijskoj dvokatnici usred glavnoga samoborskog trga. Dva anđela na krovu kuće, kao dva nijema stražara, brižno čuvaju bogatu povijest toga lijepog mjesta.

Franjo Schwartz je u Samoboru očito dobro izvršio svoju ulogu povjerenika HPD-a, budući da su se nakon prvog izleta u Društvo učlanila 24 Samoborca, sve odreda gospoda – Bahovec, Biščan, Crkvenac, Engler, Filipec, Glasić, Hoić, Reizer, Špišić i drugi. Prema podacima iz arhiva Samoborskog muzeja, Schwartz je bio odbor-nik HPD-a od 1878. do 1887., a 1884., kada je ustrojeno farmaceutsko društvo Aesculap, bio je izabran na čelo njegovog odbora te se sljedeće godine spominje među članovima utemeljite-ljima. Koliko je zapravo imao vremena za plani-narenje i je li se njime uopće aktivno bavio, zasad ostaje nepoznanica. Ne vjerujem da ga je prekra-sna samoborska okolica ostavljala ravnodušnim, ali ostavljam to za neka (i nečija!) buduća istraži-vanja, no veseli me što sam ovim tekstom barem nakratko otela zaboravu još jednu osobu iz naše planinarske povijesti.

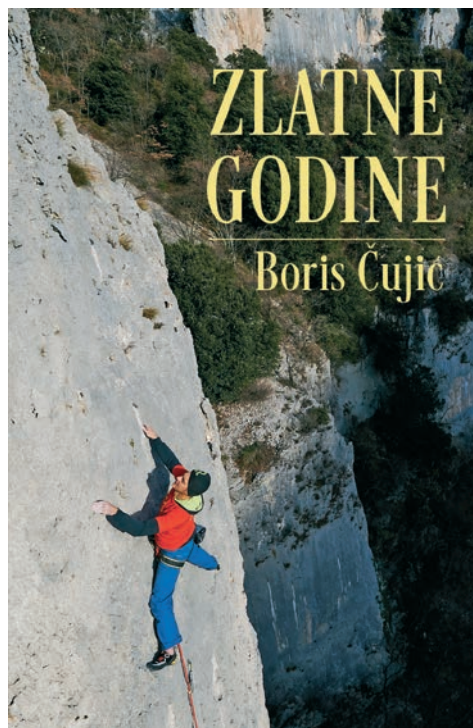
Literatura

- Stella Fatović-Ferenčić, Jasenka Ferber Bogdan i Maja Jakševac Mikša: »Ljekarnički dom. Od privatnog vlasništva do staleškog doma«, Hrvatsko farmaceutsko društvo, Zagreb 2017.
- S. Fatović-Ferenčić i J. Ferber Bogdan: »U ljekarni pravim račune. Poslije podne Abschub ranjenika po jednom Krankenzugu. Ratni dnevnik iz Prvoga svjetskog rata ljekarnika Vojka Arka«, časopis MEDICUS, vol. 25, br. 1, 2016.

Boris Čujić: Zlatne godine

Boris Čujić jedan je od najistaknutijih predstavnika srednje generacije hrvatskih alpinista i jedan od pionira sportskog penjanja u Hrvatskoj. Tijekom svoje duge i bogate karijere penjao se u stijenama širom svijeta, od Kleka i Paklenice, preko slovenskih i središnjih Alpa do grandioznih monolitnih stupova Grenlanda, Patagonije i Tasmanije; okušavao se u zaleđenim slapovima čarobnog Zelenog vira i ledenim svijećama talijanskih Dolomita; pomicao granice hrvatskog sportskog penjanja u penjalištima širom Istre i Dalmacije, ali i Amerike i Australije.

No, njegov doprinos hrvatskom alpinizmu, a posebno sportskom penjanju, ne mjeri se samo metrima ispenjanih stijena. Čujić je otkrio i opremio velik broj penjališta širom Hrvatske i time uvelike doprinio popularizaciji sportskog penjanja. Dugogodišnjim angažmanom u Nacionalnom parku Paklenica penjanje u toj svima omiljenoj penjačkoj destinaciji učinio je sigurnijim. I na kraju, odgojio je juniorskog svjetskog prvaka u sportskom penjanju, atraktivnom sportu koji će u programu sljedećih Olimpijskih igara.

U knjizi Zlatne godine Čujić se na vrlo osoban način osvrće na svojih četrdeset godina posvećenih vertikali: od prvih planinarskih koraka u Planinarskom društvu Velebit do uspona u jednoj od najpoznatijih sjevernih stijena Alpa; od vježbališta na Okiću do prvenstvenih smjerova u Anića kuku; od toplog biokovskog vapnenca do žutog granita El Capitana. No, ovo nije samo knjiga o njemu, ovo je knjiga i o jednoj generaciji vrsnih penjača koji su obilježili osamdesete i devedesete godine prošlog stoljeća. Dio njih koji su našli svoje mjesto u ovoj knjizi penjački nije više aktivan, dio njih nažalost je nastradao, a nekolicina njih, uključujući i autora, prkosi godinama.

Sada, gotovo na pragu šezdesetih, Čujić svojim usponima i dalje »baca rukavicu u lice« mnogim mlađim penjačima. No, što je još važnije, i dalje se neizmjereno veseli svakom trenutku provedenom u stijeni i, kao što ime njegova smjera Never Ending Story kaže, nema namjeru prestati. Čini se, kada je penjanje u pitanju, da je on i dalje u zlatnim godinama.

Izdavač knjige je izdavačka kuća Libricon d.o.o., a urednik Željko Žarak. Knjiga ima 220 stranica, format je 13 × 20 cm. Knjiga se za 99 kuna može nabaviti u Uredu HPS-a (hps@hps.hr) ili putem web trgovine HPS-a (www.hps.hr).

Mijo Šoš

Dana 11. svibnja preminuo je u 89. godini poznati planinar iz Slavonskog Broda Mijo Šoš. Mijo (Miško) Šoš bio je najstariji, omiljeni član broskog HPD-a Dilj gora.

Brojni hrvatski planinari pa i oni izvan granica Lijepe Naše, poznavali su ovog zaljubljenika u prirodu i planinske gorostase koji preko šest desetljeća nije odolijevao njihovoj privlačnosti. Do prije nekoliko godina bio je najredovitiji nedjeljni hodač, vodič i sudionik raznih akcija na održavanju staza od Dilja do Velebita koje je u proteklih preko pola stoljeća bezbroj puta pohodio. »Osim Velebita koji je u svako doba godine prekrasan, često sam bio i u Gorskom kotaru, na Dinari...« samozatajno i skromno govorio je u jednom intervjuu za novine prije osam godina. A do tada je prošao 125 vrhova Hrvatske planinarske obilaznice zbog čega je primio i visoko priznanje Hrvatske planinarske obilaznice.

Bio je jedan od najistaknutijih planinara u povijesti broskog planinarskog društva i njegov predsjednik, član izvršnog odbora HPS-a, jedan od osnivača Slavonskog planinarskog saveza. Za dugogodišnji rad u planinarstvu, Savez ga je nagradio i najvišim priznanjima. Iako su ga veselila priznanja, uvijek je isticao kako mu je ipak najveće zadovoljstvo boravak u prirodi. »Gdje god sam bio priroda me oduševila. U Sloveniji, Julijske, Kamniške Alpe, Triglav, u Bosni, Vranjica, Bjelašnica, Vlačić ili u Crnoj Gori Durmitor, Komovi, ali isto tako i u Francuskoj Grenoble gdje sam hodao po ledenjacima, u Italiji Gran Paradiso, Marmolada, u Slovačkoj i Poljskoj Tatre, u Rumunjskoj, Mađarskoj...« nabrajao je Miško izdvajajući turski četiri tisuće metara visok Erdžies, ujedno i najviši vrh koji je pohodio.

Srećom, kroz godine planinarenja, kazao je, nije imao neugodnih iskustava, padova ni lomova. Njegova supruga Zdenka često mu se pridružila u zajedničkim susretima s prirodom, a dodala je kako je teško reći gdje Mijo Šoš nije bio. No, čari prirode i planina, nisu samo zadivljujući gorostasi. »Nezaboravna su druženja s ljudima koje smo sretali, iako nepoznati zbog sličnih sklonosti bili su nam dragi, a i nakon niza godina obrađuje nas svaki ponovni susret u planini« istaknuli su tada supružnici Šoš.

»Nema veće radosti nego nakon 30 godina doći na isto mjesto i zateći istu nepromijenjenu ljepotu. Postojana priroda podsjeća čovjeka na njegovu brzu prolaznost i baš zato što više vremena treba provoditi s njom u suživotu«, vjerovao je Miško, uvjeren kako

BERISLAV TALAC

bi mladi ljudi, uključujući se i putujući s planinarskim društvom - ne samo bolje upoznali svoju zemlju, nego bi postali i bolji ljudi.

Zato je svoje dugogodišnje planinarsko iskustvo, omiljeni Miško rado prenosio mladima. »Nemojte žuriti, posebno ako je veliki uspon, nogu pred nogu i hodajte tempom koji dozvoljava da udišete kroz nos, a ispuštate zrak na usta« savjetovao je umirujućim tonom, dosta dugo najstariji i najiskusniji broski planinar, na kojemu se nikada nije primijetio umor. I kako je nekada obećao - da neće odustati od planina, dok ga noge budu nosile, to se i ostvarilo. Prije šest tjedana na Ljeskovim vodama, družio se zadnji put sa svojim planinarima.

Sada u nebeskim visinama, broskim i mnogim planinarima ostat će u pamćenju njegov blagi osmijeh, lijepa riječ, iznimna izdržljivost u hodu planinskim bespućima, ali i bezbrojnim aktivnostima u održavanju planinarskog doma Đuro Pilar, gradnji planinarske kuće na Pljuskari i nizu drugih, ostat će uvijek kao čovjek koji je na najbolji način promicao davno začetu ideju o značaju vraćanja prirodi i životu u skladu s njom.

Marija Radošević

Milan Vujnović (1940. – 2019.)

Ovoga ljeta navršava se godišnjica smrti istaknutog i vrlo zaslužnog člana HPD-a Zagreb-Matica Milana Vujnovića.

Milan Vujnović rođen je 1940. u Vitunju kod Ogulina, podno Kleka. Živio je i radio u Zagrebu. Uz svoj posao i obiteljske obveze, velik dio svojega vremena i ljubavi posvetio je prirodi, planinama i planinarstvu.

Član HPD-a Zagreb-Matica bio je od 1990. do svoje smrti. Od početka se aktivno uključio u rad svojega društva. Bio je vrijedan planinarski aktivist, uporan i strpljiv te uvijek spreman pomoći. Djelima je dokazivao jaku osobnost i nikad nije posustao.

Dao je doprinos u svim aktivnostima svojeg planinarskog društva, posebno kao predsjednik Komisije za planinarske putove. U tom svojstvu brinuo je o održavanju Goranskog planinarskog puta, putova po Samoborskom gorju i na Medvednici. Kao markacist uređivao je i obilježavao i putove po Velebitu, Mljetu (na Mljetskoj planinarskoj obilaznici) i na Susku. Sudjelovao je na više od 160 akcija, nesebično radeći za dobrobit planinarstva.

Komisija za planinarske putove HPS-a, na svečanosti dodjele priznanja HPO-a krajem 2018. godine proglasila ga je počasnim markacistom instruktorom.

Bio je aktivan i na drugim poljima planinarstva. Vodio je nebrojene akcije pošumljavanja, organizirao pohode po Goranskom planinarskom putu te vodio planinarske izlete u Sekciji društvenih izleta HPD-a Zagreb-Matica. Sudjelovao je u radu planinarske škole

i držao predavanja, pisao je priloge za planinarski časopis, a u jednom mandatu vodio je Sekciju društvenih izleta kao njezin pročelnik. Bio je u više mandata član Upravnog odbora HPD-a Zagreb-Matica te dopredsjednik Društva.

Obišao je sve najatraktivnije hrvatske vrhove uključene u Hrvatsku planinarsku obilaznicu. Za to je dobio najviše priznanje HPO-a, br. 58. Za djelovanje na više područja u promociji planinarstva dobio je brojna priznanja matičnog društva i HPS-a, od kojih treba posebno istaknuti brončani znak, srebrni znak i zlatni znak HPS-a.

Milan Vujnović svoje je veliko planinarsko znanje i iskustvo nesebično i neumorno prenosio na ostale i zaslužio posebno mjesto među članovima HPD-a Zagreb-Matica. Kao rođeni Goranin posebno je volio svoj Gorski kotar, vraćao mu se nebrojeno puta i želio je te ljepote približiti i drugima. Bio je skroman, a tako velik, druželjubiv, nenametljiv, tih i miran, dobar organizator i pokretač aktivnosti.

Hvala ti Milane na svemu što si učinio za sve nas i hrvatsko planinarstvo, čuvat ćemo te u sjećanjima!

Anton Bikić

Milan Vujnović s Jasnom Kosović na Pohodu po Goranskom planinarskom putu

Premинуo velikan slovenskog alpinizma Tone Škarja

Planinska zveza Slovenije objavila je da je dana 11. svibnja u 84. godini preminuo poznati slovenski alpinist, gorski spašavatelj i spisatelj Tone Škarja. Posebno se istaknuo kao vođa alpinističke ekspedicije Everest 1979 kada je izveden prvenstveni uspon Zapadnim grebenom na najviši vrh svijeta. Riječ je o najznačajnijem alpinističkom pothvatu bivše države i jednoj od najzapaženijih himalajskih ekspedicija u povijesti.

Tone Škarja rođen je 1937. u Mengšu. Planine je počeo istraživati na izletima s ocem, a posebno je volio Kamniške Alpe i Triglav. S alpinizmom se bavio od 1956. godine. Izveo je više od tisuću alpinističkih uspona, među kojima i više od 30 prvenstvenih. Sudjelovao je u mnogobrojnim ekspedicijama u udaljena gorja te je više puta bio vođa ekspedicija. O svojim usponima pisao je u Planinskom vestniku, a napisao je također i nekoliko zapaženih putopisnih knjiga. Planinska zveza Slovenije dodijelila mu je 2014. nagradu za životno djelo u alpinizmu, a 2019. proglasila ga je počasnim članom PZS-a.

Oproštaj od velikana slovenskog alpinizma održan je u četvrtak 4. lipnja 2020. na otvorenom prostoru u Kamniškoj Bistrici. Uz predsjednika PZS-a Jožu Rovana i Škarjine bliske prijatelje okupljenima se obratio vođa niza hrvatskih alpinističkih ekspedicija i predsjednik HPS-a Darko Berljak, istaknuvši da je Škarja ostavio dubok i trajan trag u razvoju alpinizma na ovim prostorima.

Alan Čaplar

Tone Škarja s hrvatskim alpinistima na projekciji filma »Tone javi se« u Slovenskom domu u Zagrebu 23. travnja 2015.

PLANINARSKI PUTOVI

Kako je nastala nova planinarska obilaznica Samoborskim vrhovima

HPD Željezničar iz Zagreba ove godine obilježava 70 godina uspješnoga i kontinuiranog rada. Važna obljetnica obilježava se na mnogo načina. Kao planinar koji više od 35 godina obilazi planinarske obilaznice, upravnom odboru društva predložio sam otvaranje nove obilaznice. U razgovoru s poznatim samoborskim planinarom Zdenkom Kristijanom, a imajući u vidu da je moje planinarsko društvo emotivno vezano uz Samoborsko gorje jer već 70 godina održava planinarski dom Željezničar podno vrha Oštrca, potvrdio sam da će to biti područje koje će obuhvatiti buduća obilaznica.

Sljedeći je zadatak bio odrediti ključno obilježje koje će povezivati buduće kontrolne točke, po kojem će

obilaznica biti prepoznatljiva. Odabir je pao na jedan od glavnih razloga zbog kojih planinarimo – lijep vidik! To je značilo da sve kontrolne točke moraju biti dobri vidikovci. Bilo je lakše reći nego odabrati desetak vrhova u Samoborskom gorju koji su razmjerno nepoznati. Nismo željeli da se naš odabir preklapa s kontrolnim točkama Samoborske obilaznice, ni bilo koje druge. Uz pomoć planinarskih prijatelja i nakon provjere na terenu odabrani su sljedeći vrhovi ili vidikovci: Travnj vrh, Tepec, Mali Lovnik – jugozapadni predvrh, Mali Črnc, Lapte, Podjelak, Ptičji vrh, Dražičin kamen (Mali Oštrc), Rancerje i Zub.

Sljedeća je faza bila pribavljanje suglasnosti Komisije za planinarske putove HPS-a za uređivanje i označavanje pristupa vrhovima do kojih dotad nisu

vodile označene planinarske staze. Takvih je bilo šest: Podjelak, Lapte, Dražičin kamen (Mali Oštrc), Mali Lovnik – jz. predvrh, Ptičji vrh i Mali Črnc. Uz razumijevanje Komisije, to smo pitanje riješili u desetak dana.

Kad smo odabrali buduće kontrolne točke, počelo se s pisanjem dnevnika. U njemu je valjalo opisati pristupne putove do svih kontrolnih točaka i prikazati ih na segmentima planinarskih karata. Najboljom se podlogom pokazala planinarska karta Samoborskoga gorja u izdanju Hrvatske gorske službe spašavanja. Srećom, i HGSS je pokazao razumijevanje te nam dao traženu suglasnost pa je grafički urednik Alan Čaplar mogao početi s unosom novih planinarskih putova u karte.

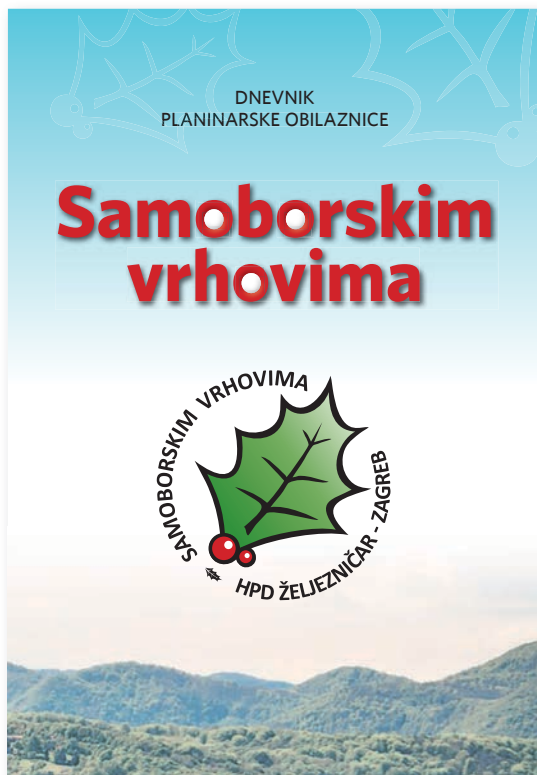
Usporedo s tim aktivnostima, na mrežnim smo stranicama objavili da tražimo ideje za grafičko rješenje budućih metalnih žigova na kontrolnim točkama, loga buduće obilaznice, koji će ujedno biti i na žigu za ovjeru dnevnika, i za ono najvažnije: izgled značaka koje će obilaznici dobiti kao zasluženu nagradu za prijedenu obilaznicu. Najbolje je bilo rješenje Mihaele Vuković, koja je poznavajući Samoborsko gorje vrlo dobro uočila da se često susretala s božikovinom, zaštićenom biljkom hrvatske flore. Slikovit list te biljke bio joj je inspiracija, što se pokazalo kao vrlo atraktivno, a ujedno i unikatno rješenje.

Metalne planinarske žigove izradio je majstor Miro Mrakužić, koji je u svojoj dugogodišnjoj praksi izradio na stotine takvih. Bio je, kao i uvijek, dobro namjeran i susretljiv, pa smo se ubrzo dogovorili o dimenzijama žigova, materijalu i načinu na koji ćemo žigove učvrstiti na metalne stupove. Vođa naših markacista Zvonko Lovreković dao se u potragu za cijevima promjera oko 60 mm i majstorom koji će ih savinuti na jednom kraju i odrezati pod kutom od 140°. Na tom ćemo kraju montirati metalne žigove, a drugi kraj cijevi ubetonirati u zemlju na onim kontrolnim točkama na kojima nema druge mogućnosti (prikladne stijene ili drugog objekta).

Kad smo i to napravili, trebalo je sve prilazne putove markirati te postaviti putokazne ploče. A tko to može bolje izvesti nego markacisti željezničari na čelu sa Zvonkom Lovrekovićem i Robertom Smolecom?

Završni dio postupka bio je vezan uz izradu značaka koje će biti nagrada obilazniku pošto svih 10 žigova otisne u svom dnevniku. I tu se majstor Mrakužić pokazao nenadmašnim pa smo dobili vrlo kvalitetne značke, koje su usto i numerirane, tj. svaka je unikatna.

U međuvremenu je dnevnik grafički ureden i pripremljen za tisak. Najveći je dio posla time bio završen. Na koncu je za obilaznicu trebalo zainteresirati

široku planinarsku javnost, no u tome nije bilo poteškoća jer su planinari i sami rado prenosili informacije o novostima u Samoborskom gorju.

Dnevnik obilaznice Samoborskim vrhovima može se nabaviti u HPD-u Željezničar, Zagreb, Trnjanska 5b i u Uredu HPS-a u Kozarčevoj 22 u Zagrebu.

Damir Bajs

Dražičin kamen (Mali Oštrc)

Sredstva za obnovu, održavanje i izgradnju planinarskih objekata

Hrvatski planinarski savez raspisao je 13. siječnja 2020. natječaj za dodjelu novčanih sredstava za izgradnju, obnovu i održavanje planinarskih objekata. Na natječaj se do zadanog roka 31. ožujka prijavilo 26 upravljača objekata – članica HPS-a sa zahtjevima ukupne vrijednosti 580.089,80 kuna. Sve je zahtjeve pregledala Komisija za planinarske objekte HPS-a te u skladu s uvjetima natječaja, raspoloživim sredstvima i vrstama planiranih zahvata utvrdila popis troškova obnove i održavanja 11 planinarskih objekata u ukupnom iznosu od 131.934,94 kn. Odluku o rasporedu namjenskih sredstava za izgradnju, obnovu i održavanje planinarskih objekata donio je Izvršni odbor HPS-a na 5. sjednici održanoj 14. – 27. svibnja. Dodijeljeni iznosi temelje se na zaprimljenim troškovnicima, odnosno stavkama za materijal koje će se koristiti za namjene navedene u natječaju te realizirati u skladu s uvjetima natječaja i odlukom Izvršnog odbora. Preostali dio planiranih sredstava iz proračuna Komisije preusmjerit će se na sufinanciranje sanacije objekata oštećenih u potresu.

Odobrena novčana sredstva za izgradnju, obnovu i održavanje planinarskih objekata:

1. Riječki planinarski savez, Rijeka, planinarsko sklonište Bitorajka, 6.550,00 kn, drvene grede, mineralna vuna i beton
2. HPK Sveti Mihovil, Šibenik, planinarsko sklonište »Zlatko Prgin«, Dinara, 8.787,73 kn, obloga skloništa
3. HPK Kapela, Zagreb, planinarsko sklonište »Miroslav Hirtz« na Bijelim stijenama, 40.607,50 kn, limarija i građevinska stolarija
4. PK Sljeme, Zagreb, planinarska kuća Alan, 20.593,50 kn, vanjska stolarija (prozori) i peč
5. PD Psunj, Pakrac, planinarski dom Omanovac, 11.299,62 kn, vanjska stolarija (vrata i prozori)
6. PD Obruč, Jelenje, planinarski dom Hahlić, 8.950,00 kn, krov spremišta
7. PD Gromovača, Otočac, planinarska kuća Careva kuća, 6.000,00 kn, vanjska stolarija (vrata)
8. PD Glas Istre, Pula, planinarska kuća Korita, 8.600,00 kn, solarni kolektor i baterije (gel akumulator)
9. HPD Cesargrad, Klanjec, planinarska kuća Cesargrad, 3.400,00 kn, spremnik za vodu
10. HPD Jastrebarsko, Jastrebarsko, planinarski dom Žitnica, Japetić, 8.000,00 kn, lamperija u spavaonici
11. PD Krndija, Našice, planinarska kuća Londžica, 9.146,59 kn, uređenje potkrovlja u skupnu spavaonicu (OSB ploče i tervol).

Planinarsko sklonište Miroslav Hirtz na Bijelim stijenama (prema projektu arh. Ivana Juretića)

Namjenska sredstva za svaki pojedini objekt aktivirat će se kada se ispune uvjeti za korištenje sredstava i izvođenje radova. Radi realizacije plaćanja troškova nabavke materijala upravljači objekata trebaju se uoči njegova naručivanja obratiti Uredu HPS-a. Rok za realizaciju izgradnje, obnove i održavanja objekata iz natječaja produžuje se do 31. listopada 2021.

Komisija za planinarske objekte HPS-a

Na Kamenitovcu otvorena Poučna staza Bilogora

U vrijeme kad je pandemija koronavirusa zaustavila sve ili gotovo sve planinarske (i ne samo njihove) aktivnosti, HPD Bilogora iz Bjelovara priveo je kraju jednu veliku priču i okončao jedan od većih projekata u posljednjih nekoliko godina – prigodnim okupljanjem kakvo u uvjetima pandemije može i biti, kod planinarskog doma na Kamenitovcu je 7. svibnja otvorena Poučna staza Bilogora. Riječ je o projektu realiziranom novcem povučenim iz fondova EU, čime je HPD Bilogora postao jedno od planinarskih društava u Hrvatskoj koje je uspjelo aplicirati europski novac i ostaviti budućim generacijama planinara ali i svim zaljubljenicima u prirodu u naslijeđe trajnu vrijednost.

»Kao i brojne generacije planinara prije nas, i mi želimo ostaviti nešto iza nas, onima koji dolaze. Uređujući poučnu stazu želimo ovdje privući još više posjetitelja, posebno mladih, te djece i školaraca«, istaknula je na otvorenju staze predsjednica HPD-a Bilogora Vera Pauška, najavljujući nove aktivnosti.

O samom projektu više je govorila idejna začetnica cijele akcije Anamarija Pađan koja je istaknula kako je ideju dobila obilazeći takve projekte u inozemstvu, te zahvalila na pomoći Bjelovarsko-bilogorske županije i Općine Veliko Trojstvo.

Riječ je o uređenju šumske površine koja se nalazi odmah iza planinarskog doma Kamenitovac, kojemu je vlasnik HPD Bilogora iz Bjelovara. Zamisao o oplemenjivanju šume izgradnjom poučne staze krenula je još krajem 2016., HPD Bilogora, koji je tada vodio Željko Vinković, aplicirao je na sredstva iz EU, natječaj je uspješno prošao i bjelovarskom društvu odobreno je 452.950 kuna (85% sredstava iz EU, 15% iz državnog proračuna) za izgradnju poučne staze. Projekt je odobren u sklopu podmjere 8.5. »Potpora za ulaganje u poboljšanje otpornosti i okolišne vrijednosti šumskih ekosustava«, tip operacije 8.5.2., uspostava i uređenje poučnih staza, vidikovaca i ostale manje infrastrukture. Voditeljica projekta Adela Zobundžija i projektantica Ana Marija Tandara Vujčić osmislile su Poučnu stazu, u rujnu 2017. potpisan je ugovor o korištenju sredstava, provedeni su natječaji za izvođače pojedinih radova. Društvo je samo moralo osigurati polovicu odobrene investicije, a sredstva će nakon pregleda i kontrole izvršenja radova (na što se u EU jako pazi!) Društvu vratiti. Nakon obavljenih »papirnatih« poslova, koji su sve prije nego brzi i jednostavni, s radovima se počelo u drugoj polovini 2019. a nastavilo unatoč koronavirusu u prvim mjesecima 2020. te projekt privelo kraju u travnju.

Tako od 7. svibnja 2020. posjetitelji mogu proći lijepo uređenom stazom dužine oko 250 m, na kojoj ih očekuje nekoliko klupa za odmor te 30-ak ploča na hrvatskom i engleskom jeziku s imenima ali i osnovnim značajkama biljnog i životinjskog svijeta Bilogore (u čemu su realizatorima pomogli i bjelovarski šumari).

Poučnu stazu planinari nisu radili za sebe, već za sve one koji vole prirodu i žive s njom. Ponajprije za mlade, za djecu, osmoškolce i priliku za fantastičan sat škole u prirodi, da se mlade nauči voljeti i čuvati prirodu, šumu, planinu, biljku, potok...

Miroslav Mrkobrad

Početak poučne staze na Kamenitovcu

Izborna skupština PD-a Psunj na otvorenom

I sljedeće četiri godine predsjednik PD-a Psunj iz Pakraca bit će Zoran Milaković, odlučeno je na skupštini društva održanoj 6. lipnja u ugodnom ambijentu ispred planinarskog doma Omanovac. Dopredsjednik društva je Borislav Černi, jedan od najiskusnijih pakračkih planinara.

Prije reizbora Milaković je podnio izvješće o radu Izvršnog odbora u 2019. nabrojivši uobičajene aktivnosti društva, koje je na kraju godine imalo 106 članova, tri više nego lani. Uslijedila su izvješća po sekcijama, od kojih vrijedi izdvojiti ono Kreše Čehulića iz gospodarske sekcije u kojem je naglašeno desetak radnih akcija uređenja planinarskih sadržaja i okoliša doma na Omanovcu. U te je aktivnosti 29 pakračkih planinara uložilo 295 dobrovoljnih sati. Kao i uvijek, zanimljivo izlaganje imao je Borislav Černi, voditelj Sekcije za izlete i propagandu, koji je projiciranim fotozapisom predstavio 16 ostvarenih izleta. Uz navedeno, iz njegovog izvješća izdvajamo i postavljanje web-kamere na Omanovcu s prijenosom uživo. Izvješće o aktivnostima Sekcije za markacije podnio je Žarko Roček, a rad Visokogorske sekcije, koja je bila nešto manje aktivna nego prijašnjih godina, predstavio je Stevo Nagy. On je izvijestio i o pojedinačnim međunarodnim aktivnostima članova sekcije te o sudjelovanjima na pohodima u Austriju, Sloveniju i Italiju.

Izvješće o financijama u 2019. podnijela je Dragica Širac secirajući ukupne prihode društva od 59.400 kuna. Najviše se uprihodilo od prodaje i najma (35.600 kn), a iz gradske se blagajne u planinarsku lani slilo 17.000 kuna.

Milaković je potom podnio mandatni izvještaj te uz brojne i odlične posjećene planinarske izlete pobrojio i najvažnije aktivnosti u proteklom razdoblju. Prisjetio

se pritom domaćinstva Dana hrvatskih planinara, kad je na Omanovcu gostovalo više od 500 planinara iz 63 udruge. Početkom 2018. obilježena je i 90. godišnjica planinarstva u Pakracu. Društvo je tijekom mandata stalno ulagalo u izobrazbu članova. Natjecalo se i u povlačenju sredstava iz raznih programa, koje troši na obnavljanje planinarskih sadržaja. U travnju ove godine potpisan je ugovor za projekt »Uspostava i uređenje poučnih staza, vidikovaca i ostale manje infrastrukture« vrijedan 360.000 kuna, namijenjenih uređenju poučne staze na Kalvariji. Velika je stvar za planinare i priznanje vlasništva PD-u Psunj nad zemljištem nekadašnjeg doma Josipa Svobode na Velikoj Poljani na Psunju.

U Izvršni odbor izabrani su Dragica Širac, Ksenija Major, Stevo Nagy, Žarko Roček, Slavko Habijanec, Mario Štefanec i Goran Arbanas, u Nadzorni odbor Snježana Ružička, Željko Milaković i Goran Far, a u Sud časti Krešo Čehulić, Zlatko Grčević i Matija Arbanas. Predsjednik Milaković predstavio je potom plan rada Društva za 2020., koji će biti »jači« nego inače zbog provedbe projekta poučne staze, kao i financijski plan za 2021. Uručene su i zahvalnice zaslužnim članovima društva, pri čemu ističemo zahvalnost pakračkih planinara svojim 50 godina vjernim članovima – Fridi Filipović i Borislavu Černiju, koji su dobili na dar monografiju »Hrvatske planine« s autorskom posvetom Alana Čaplara.

Planinarima se obratio i pakrački dogradonačelnik Marijan Širac te pohvalio njihov rad i djelovanje. Čestitao je i Milakoviću na novom mandatu poželjivši nastavak besprijekorne suradnje Grada i Društva. Čestitkama se pridružila Gabrijela Sabo Selesi, uputivši uz ostalo i zahvalu u ime Turističke zajednice Grada Pakraca za nesebičan timski rad na zajedničkom projektu uređenja poučne staze. Skupštinu je uljepšala, već po tradiciji, Dragica Širac svojom recitacijom, ovaj put pod nazivom »Da bilo je drugačije«.

Završnu riječ imali su gosti iz obližnjih planinarskih udruga, koji su čestitali novom/starom vodstvu te pohvalili dosadašnji rad društva. Borislav Černi

U Svetvinčentu predstavljena knjiga »Planinarenje na slijepo«

U Svetvinčentu u Istri u subotu 13. lipnja predstavljena je knjiga »Planinarenje na slijepo« istarskog slijepog planinara Feruča Lazarića. Na predstavljanju se okupio velik broj planinara, mještana Svetvinčenta, osoba s invaliditetom i drugih autorovih prijatelja. Knjiga je svečano predstavljena u gradskoj loži, uz glazbeno-umjetnički program.

Nakon turističkog obilaska Svetvinčenta, okupljenima se na početku svečanosti uvodno obratio načelnik

Radno predsjedništvo na skupštini PD-a Psunj na Omanovcu

ALAN ČAPLAR

Predstavljanje knjige Feruča Lazarića uz zvuke istarskih sopila

općine Dalibor Macan, a zatim su o svojim planinarskim iskustvima govorili planinari koji su s Feručom Lazarićem izveli uspone na brojne vrhove u Hrvatskoj i inozemstvu. Uz njih, okupljenima su se prigodnim riječima obratili predsjednik Istarskog planinarskog saveza Goran Šepić, glavni tajnik HPS-a i urednik Hrvatskog planinara Alan Čaplar te voditeljica HPS-ove Radne skupine za osobe s invaliditetom Aleksandra Kuzmanić. Nakon završetka svečanog predstavljanja za sve uzvanike priređena je večera i planinarski bal uz glazbu i ples. U nedjelju je izveden pješački izlet od željezničke stanice Savičenta do slikovite crkve Sv. Petra apostola

na Vrhcu Tondolon, pod vodstvom pročelnika Stanice planinarskih vodiča Istra Saše Kardinara. Na pohodu je sudjelovalo petoro slijepih planinara, a pridružila se i snimateljska ekipa RTL televizije.

Knjiga Planinarenje na slijepo sadrži tridesetak planinarskih putopisa Feruča Lazarića, među ostalim opise uspona na Musalu, Olimp i Triglav. Knjiga ima 204 stranice, tvrde korice a tiskana je u boji. Knjiga je jedinstvena po tome što, unatoč tome što autor ne vidi svijet oko sebe, vrlo slikovito opisuje mjesta u planinama koja je posjetio i svoje planinarske doživljaje.

Alan Čaplar

Planinari kod kapele sv. Petra na Vrhcu Tondolon kod Svetvinčenta

IGLU ŠPORT

Trgovina s najboljom opremom za boravak u prirodi

www.iglusport.hr

